ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXII — Број 436
Субота, 7 мај 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

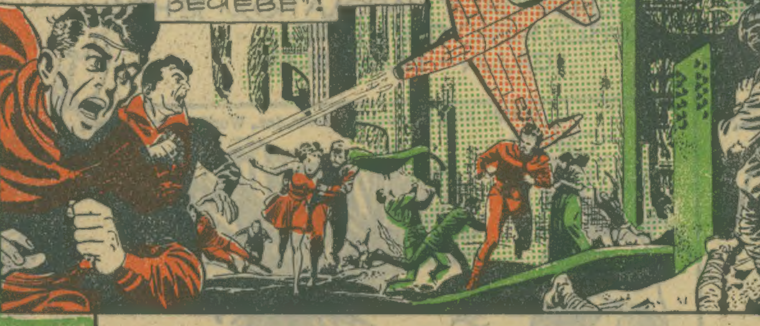

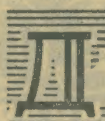
Т 11/60

КО ЋЕ БИТИ ПОБЕДНИК

— Ко ће бити победник на научном пољу у 1970 години, — гласило је питање које је Галупов институт у својој анкети поставио становницима десет изабраних земаља. Већина анкетираних је приписала победу Совјетском Савезу. У Западној Немачкој је резултат био: 36% за Совјетски Савез, 29% за Сједињене Државе а само 14% за себе саму. У Великој Британији се 48% изјаснило у корист Совјетског Савеза а само 17% за Сједињене Државе. У Француској је 59% дало првенство Совјетском Савезу а само 18% Сједињеним Државама. Међу анкетиранима у Индији 46% је као победника назначило Совјетски Савез а само 8% Сједињене Државе. У Холандији је однос 43% према 22% у корист Совјетског Савеза а у Швајцарској је 40% према 34%.

Анкетирани становници Сједињених Држава дали су предност својој земљи: 70% анкетираних је изјавило да ће Сједињене Државе ускоро на научном пољу престићи Совјетски Савез. Само 16% се изјаснило у корист „опасног супарника".

МАЧАК И ТИГАР

а ли знате да су Мачак и Тигар — рођаци?

Једног лепог дана срете Тигар рођака Мачка.

— Јадни мој рођаче, — рече му Тигар, — како си мали. Зар ћеш увек остати такав?

— Да си ти, као ја, пао у руке људи, брзо би схватио како се то десило! — одговори Мачак.

— А шта су они? — у чуду запита Тигар. — Покажи ми једног од њих.

— Онда пођи са мном!

И они кренуше заједно. Успут наиђоше на једно крдо волова. „Долазе", помисли Тигар и запита Мачка:

— Да ли су то они?

Мачак се осмехну и одговори:

— Не, али видиш, један мали човек, уствари дете-пастир, чува толико крдо волова. Гони их пред собом где зажели.

Даље сретоше џелеп коња. „Долазе", — опет помисли Тигар и запита:

— Јесу ли то?

— Глупи мој рођаче! Људи се увек налазе на леђима коња и тако јуре где год зажеле.

Кад сретоше караван камила Тигар повика:

— Ево их!

— Нису ни то они, преварио си се. Довољан је само један човек па да се све ове огромне животиње повежу једна за другу, а он да их поведе куд жели.

Стигоше у једну велику шуму. Ту је секао дрва један Дрвосеча.

— Ево, погледај, то је један од људи, Човек! — рече Мачак.

Тигар се изненади: тако неугледан!

Мачак упознаде Тигра са Дрвосечом и објасни му зашто су дошли.

— Добродошао, Тигре, ти доносиш радост! — рече Дрвосеча. Али, кад си већ превалио толику пут, хоћеш ли нешто да ми помогнеш?

Тигар се зачуди: Човек тражи помоћ од мене! Намигну рођаку Мачку као да каже: видиш, твој толико уздизани Човек тражи моју помоћ.

— А шта то, — упита Тигар Дрвосечу, — треба да ти учиним?

— Расцепи ово дрво шапама. Ја сам почео, али немам више снаге.

Да покаже јачину, Тигар снажно зари канџе у распукло дрво.

Дрвосеча из процепа брзо извуче клин и Тигрове шапе остадоше прикљештене.

Задовољан, Човек приђе Тигру и седе поред њега. Прекрсти ноге и запали лулу.

Тигар није одмах разумео шта се десило. Али, и кад почеше шапе да га боле, не пусти ни један крик.

Мачак се за то време успе на једно дрво и поче да посматра рођака, смешећи се и уврћући бркове. Видевши га безбрижног Тигар запита:

— Рођаче, да ли ће ме Човек пустити пре но што постанем мали као ти?

— То једино алах зна, — одговори Мачак. Мау!

Прича се да је отада Мачак почео да мауче.

ЧИТАЊЕ ИЗМЕЂУ РЕДОВА

Редови штампани „између редова" требало би да појевтине књигу — тврди професор Г. ван Берг из Амстердама. Штампањем међуредова отпао би садашњи размак али специјални шаблон би их стварао и тако омогућавао да се текст чита као и у нормално штампаној књизи.

Овај професор иде још један корак даље у рационализацији. Предлаже штампање црвених и зелених редова један преко других. Помоћу црвених наочара или црвене лампе био би видљив зелени текст, док би црвени ишчезао. Зелене наочари или зелена светлост чинили би видљивим црвени текст, а зелен се не би видео. Штампање у две боје, по мишљењу овог професора ствара могућност да и текстови буду на два језика. Једном бојом би се штампало на једном језику, а другом бојом на другом, што би олакшало и учење страних језика. Он се нада да ће његова метода бити нарочито усвојена за уџбенике језика.

Магарац и завист

Неки човек је имао пса и магарца. Пса је јако волео, увек га је мазио и држао у својој соби.

Стојећи у својој штали магарац, прожет завишћу, помисли: „Морам дознати зашто газда воли пса!" И он поче пажљиво да посматра: видео је да пас скаче и лаје чим види газду, умиљава се око њега све док га овај не узме у руке.

Зато се и магарац реши да угоди газди. Уђе у кућу и поче да њаче и да се рита. Затим, као пас, подиже предње ноге и спусти их на газдин кревет.

Уплашен, човек се наљути и поче магарца да удара штапом.

Слепо подражавање не води добром.

Неверан друг

Ишли једном заједно магарац и пас. На магарчевим леђима налазио се џак пун хлеба.

Ишли, заморили се и осетили глад.

Магарац поче да грицка траву која је расла поред пута. Пас то није могао па га замоли за мало хлеба.

Не обазирући се на молбу, он је и даље пасао. И најзад му рече:

— Ако си гладан, нађи сам себи храну. Код мене нема сувишног хлеба за тебе.

Пас га погледа и ућута. Наједном у даљини спазише вука. Дрхћући од страха и цвокоћући зубима, магарац рече:

— Хоћеш ли ме заштитити?

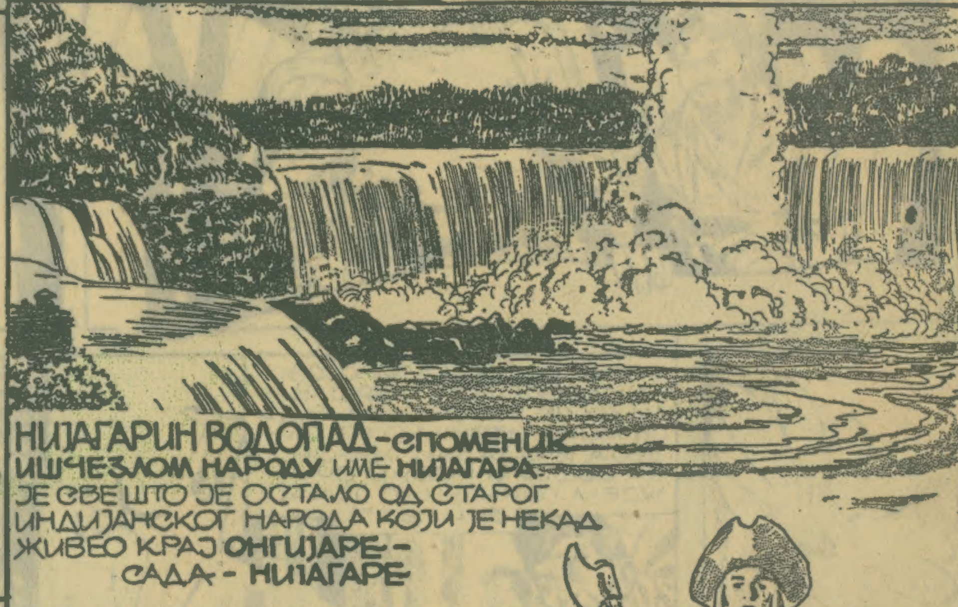
— О! — одговори пас. — Ти си малопре јео сам, па се сад сам и штити.

Напуштајући магарца пас оде на другу страну, а магарац постаде вуку плен.

Буди добар друг па ће и теби помоћи у невољи.

Ripley's — Веровали или не!

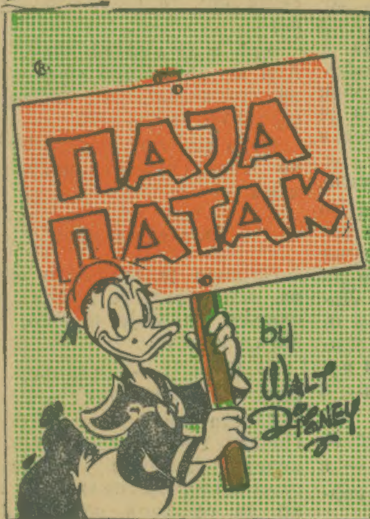
ПАРТИЈА ШАХА ЗА ЗАМАК

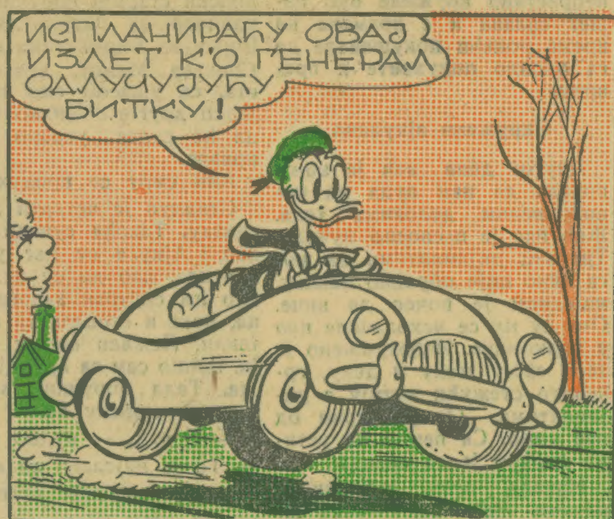
ЕНГЛЕСКИ **КРАЉ ЏОН**, ИГРАЈУЋИ ПАРТИЈУ ШАХА С ФУЛКОМ ФИЦВОРИНОМ У КОЈОЈ ЈЕ КАО УЛОГ БИО ФИЦВОРИНОВ ЗАМАК КОЈИ ЈЕ КРАЉ ЗАУЗЕО, ТОЛИКО СЕ РАЗБЕСНЕО КАД ЈЕ ИЗГУБИО ДА ЈЕ **ШАХОВСКУ ТАБЛУ РАЗБИО О ПРОТИВНИКОВУ ГЛАВУ** ФИЦВОРНИ ЈЕ ВРАТИО УДАРАЦ - АЛИ МУ ЈЕ КРАЉ ЏОН ИПАК ВРАТИО ЗАМАК (1204)

СУНЦОКРЕТ ВИСОК 513 САНТИМЕТАРА ОДГАЈИО ЈЕ ЏОН БОРГАР ИЗ БЕЛ ГАРДЕНСА (КАЛИФОРНИЈА)

МАЛИ АМЕРИЧКИ МАЈМУН **ТАМАРИН** ИМА ОГРОМНЕ **БРКОВЕ**

СТАТУА И НАТПИС СЕ НАЛАЗЕ ИСПРЕД УБОШКОГ ДОМА У ЛЕОМИНСТЕРУ (ЕНГЛЕСКА)

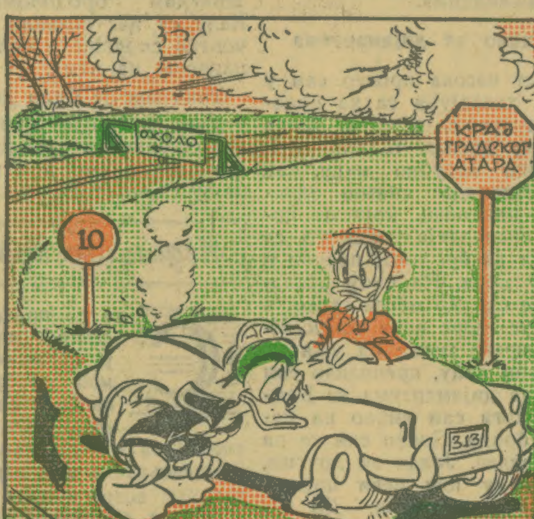

РИБЉА ЈАЈА ПРЕКО ПОШТЕ

Пакетићи чудног садржаја путују на све стране света из Копенхагена. У њима се налазе рибља јаја, која често нису већа од главе чиоде. Личе на семе цвећа, али њему није потребна земља за клијање, него вода.

Извесне врсте тропских риба живе под различитим условима: једне у мочварним пределима где имају превише воде, а друге у сушним, где потпуно оскудевају у њој. Али, природа се побринула и за рибе које живе у сушним областима, па њихова јаја могу, и после дужег времена без воде, да дају потомство. Икра ових риба у стању је да издржи без воде дуго, а неке врсте чак и три године. Међутим, чим се јаја спусте у воду на њима попуца опна и ускоро се појављују рибице крупних очију које одмах весело запливају.

Рибља икра из сушних области смешта се у одгајилиште тропских риба у Копенхагену. Ту се налази много акваријума са тропским рибицама, где оне живе и множе се, а често једна другу прождиру. Јаја из ових акваријума ваде се опрезно и затим суше. У том стању шаљу се на све стране света, па их љубитељи риба поново оживљавају. На овај начин решен је проблем транспортовања ових лепих рибица које у многим акваријумима света служе и у научне сврхе, а и као спорт.

ЗАХВАЉУЈУЋИ ПЛАСТИЧНИМ КЕСИЦАМА ОЛАКШАНО ЈЕ И ТРАНСПОРТОВАЊЕ РИБИЦА ЧИЈА ЈАЈА НЕ ПОДНОСЕ ПРОЦЕС СУШЕЊА.

ЈАЈАШЦА РИБА ЛИЧЕ НА СЕМЕ ЦВЕЋА

Остварене жеље

Седи глобтротер

Шведанина Густава Хакансона не омета дубока старост да оствари своје жеље. Дуго је он смишљао да пође на пут и види што више света, па је најзад у мају 1959, у својој 75 години, сео одважно на бицикл и кренуо. Иначе он има 14 унучића.

Хакансон је пропутовао Данску, Немачку, Аустрију, Југославију, Грчку, Турску, Либан,

Сирију, Јордан и Израел. Пре кратког времена завршио је своју турнеју. Новинарима је изјавио да је пут био леп и занимљив, али ипак „помало" заморан. Када су га упитали чему има да захвали за своју дубоку и крепку старост, он је одговорио:

— Никад нисам пазио на начин исхране, али пре 25 година одрекао сам се дувана.

Приликом свог путовања било је дана кад је превањивао и по 200 километара. Наравно, није увек држао тај темпо, јер је успут разгледао и непознате пределе.

Његов најузбудљивији доживљај у току пута био је када је ухапшен у Турској, као сумњив елемент.

Када су се органи власти уверили да је његова седа брада права, пуштен је одмах на слободу уз многа извињења.

141.000 километара на бициклу

Наш земљак Виктор Зајелшник кренуо је на пут 1957 године и досад је прешао Аљаску, Канаду, Сједињене Америчке Државе, Мексико, Африку, Европу, Русију и Аустралију.

Зајелшник верује да ће до краја ове године остварити своју жељу и превалити 141.000 километара.

Штаке нису омеле

Тркача број 1233 штаке нису омеле да учествује у великој трци у Енглеској. Иако није могао да постигне значајан

успех у брзини, овај млади инвалид, син лорда Патенхама, превалио је целу стазу уз поздраве, пуне симпатија, публике која је посматрала трку. Истрајност је довела до успеха!

ОКО СПЛАВА

КРУЖИЛЕ СУ АЈКУЛЕ

Спенсер Минот, бивши телеграфиста на броду „Британија", описује борбу на живот и смрт десеторице морнара на малом сплаву.

Човек, помахнитао од жеђи, једва се одржавао на нашем несигурном и клизавом сплаву. Застао је за моменат, њишући се, подивљалог погледа и с пеном на устима, а онда је крикнувши, скочио међу изгладнеле ајкуле. Са ужасом сам посматрао како његов тропски шлем плива по површини воде црвеној од крви.

Неколико тренутака раније било нас је десеторица на овом малом сплаву који је носила струја у близини Екватора. Измучени, прекривени пликовима и набрекли од сунца које је немилосрдно пекло, забрљани од главе до пете дебелим слојем машинског уља, остављени смо да лагано умиремо под тропским сунцем без воде и хране.

Како сам жалио за удобношћу и хладовином на линиском броду „Британија", који је са преко 200 чланова посаде на путу за Бомбај претрпео хаварију и лежао сада на дну Атлантског Океана. А немачки ратни брод, који га је потопио ујутру 25 марта 1941 године, тринаест дана пошто смо напустили ливерпулску луку, оставио нас је на милост и немилост мору.

Поскакали смо у воду пре него што је брод потонуо, и почели да се боримо за живот са таласима, готово 800 миља далеко од најближег копна. Свако је покушавао да се дочепа ма чега што је пловило по површини. Уништени су били готово сви чамци за спасавање још на палуби брода, а неколико преосталих било је претрпано рањеницима.

Лудило за дијамантима

Шест часова провео сам у мору, хватајући се за поломљене даске, остатке брода које су носили таласи. Већ сам био изгубио наду, кад сам изненада спазио одломљен поклопац, који се после експлозије откинуо са отвора на бродској палуби и пао у море. На овом „сплаву" од око 2,5 метра седео је погнуте главе неки човек. Испод праве маске од уља на његовом лицу, препознао сам трговца дијамантима из Бомбаја, кога сам виђао на палуби брода. Попео сам се на овај сплав. Један за другим, стигли су још неки преживели бродоломници. До сумрака нас се окупило шесторица — два маринска официра, три члана посаде укључујући и мене, и трговац дијамантима. Окренут нама леђима он је кришом нешто чврсто стезао узасе.

Са доласком ноћи изненада је захладнело. Дрхтали смо у мокрим кошуљама и кратким панталонама наше тропске униформе. Море је било немирно. Наш сплав се стално нагињао, па смо били мокри до голе коже и од таласа који су нас запљускивали.

Упирали смо сву снагу да се одржимо на сплаву. А стално се понављала иста сцена: док би се један пењао, другог би талас смакао у воду. Мада смо се налазили на Екватору, скупили смо се у гомилу, не би ли се некако загрејали и лакше одржали. Само је трговац дијамантима седео усамљен и стално ћутао.

Следећег дана учинило нам се да у даљини видимо чамац за спасавање. Скинули смо тропске шлемове и њима завеслали. Као да смо поново оживели. Али ускоро је дошло разочарање. То је био други сплав, сличан нашем, само још више оптерећен преживелим бродоломницима. Када су нас спазили, четири човека скочише у воду и запливаше ка нама.

Тако нас је било десеторо.

Док је трајао жарки дан, неподношљиво топао, прижељкивали смо ноћ и хладноћу. Сем тога, ужасно је било гледати ајкуле које су непрестано кружиле око нашег сплава и с времена на време ронећи покушавале да га одоздо подухвате и преврну.

Окружени ајкулама

Другог дана већ је кожа почела да нам пуца на непокривеним деловима тела. Жеђ нас је несносно мучила. Трговац дијамантима на кога нико није обраћао пажњу, наједном је почео да виче. Очи су му се исколачиле као у наркомана. Избезумљено је звао своју жену и децу, грчевито стежући кутију с дијамантима. Он је први од нас умро. Са пеном на устима скочио је са сплава.

Никада нећу заборавити његове крике када су га ајкуле напале. Нити његов тропски шлем који је још сатима поигравао на површини мора.

Сваки минут проведен испод ватрене кугле на небу изгледао је дуг као сат. Од несносне врућине и блештавости били смо избезумљени. Пред очи су ми искрцавале чудесне слике. У једном тренутку угледао сам себе на некој раскошној гозби. Огроман сто био је прекривен разним јелима, пићем и јужним воћем. Зграбио сам велику чашу лимунаде али кад сам је принео устима, рука ми је задрхтала и освежавајући сок почео је да се прелива. Тргао сам се. Вратио се у стварност — уоколо се видео непрегледни океан, сунце је пекло, а ајкуле претиле.

Некако смо преживели ноћ, али дан смо дочекали још исцрпљенији, на ивици лудила. Као у бунилу један морнар зграбио је мој тропски шлем. С тешком муком сам му га истргао из руку. Он се тада окренуо једном другу и позвао га да пливају. Заједно су скочили у море и онако малаксали потонули за часак.

Остало нас је још седморо.

Фатаморгана

Убрзо затим један марински поручник из Мидленда, нешто неразговетно мрмљајући устао је и као од шале превалио се преко ивице.

Ми преостали били смо избезумљени од ужаса и страха. Струја нас је носила, и нико се од нас није ни питао ни интересовао куда пловимо. Два морнара не обазирући се на опасност спустили су ноге у воду да се мало расхладе. Чуо се само зев разјапљених чељусти ајкула: обојица су неповратно одвучени у море.

Нас четворица: један марински старији поручник, механичар из Ливерпула, Алф Ворен из Бирмингема и ја — Спенсер Минот, телеграфиста, са ужасом смо гледали један другог. Чинило нам се да ће сплав ускоро остати празан.

Али смрт се продужавала.

Освануо је четврти дан на сплаву. Такође сунчан и топао. Ајкуле су нас упорно пратиле, као да су знале да смо им сигуран залогај. Лица, ноге и стопала су нам отекли. Лежали смо у агонији. Вапио сам за гутљајем воде. Тада поручник заграби шакама морску воду.

— Ево..., — нудио нас је. — То је најслађа вода, — и почео је да пије слано-горку бљутаву воду.

Истог поподнева он је пао са сплава. Покушали смо да га извучемо. Рукама ме је био чврсто зграбио за врат и умало ме није одвукао. Успели смо да га попнемо. Али таман кад смо мислили да се смирио он поново покуша да скочи. Већ није био при чистој свести. Разјарен насрнуо је на нас, покушавајући да нас гурне са сплава. Борба са њим трајала је око три сата, а онда је почео да малаксава. Када је сунце зашло придигао се, и као да шета закорачио преко ивице у море.

Те ноћи захватила нас је бура. Таласи су прелазили преко наших глава. Сплав се неколико пута преврнуо, али ми смо настојали да останемо заједно. Када се ујутру невреме стишало и море умирило, „видео" сам како се из мора уздиже мала колиба. Из ње је изишао неки Кинез, обучен у дугу свилену хаљину. Крај њега је стајала његова ћерка, којој је нешто наредио и она је заронила у воду. Љупку девојку заменила је страшна стварност: једна огромна мрка ајкула устремила се на сплав.

Крајем петог дана, сваки од нас тројице мислио је само једно: ко је следећи?

Лица су нам била изједена и рањава; очи исколачене, усне испуцале и суве. Механичар је са шаком над очима гледао у блештаво сунце, и гласно размишљао, али то је више било бунцање:

— Потпуно сам распорен. Нема смисла више продужавати.

Алф и ја смо га храбрили. Али он је скинуо свој појас за спасавање и безвољно склизнуо са сплава.

Дуго смо посматрали његову главу изнад површине мора.

Последња нада

Прошло је неколико часова. Алф, који је дремао наслоњен на моје колено, трже се и седе.

— Гледај! — узвикну. — Дим на хоризонту.

Заиста сам угледао брод. Почели смо из свег грла да вичемо, машући тропским шлемовима. Изгледало је прво да се брод приближава, а онда изненада, промени правац. Алф спусти ноге у воду и прошапта:

— Веслаћу ногама ка њему.

Ајкула му зграби десну ногу испод колена. Муњевито сам извукао нож и зарио га у њушку немани, и она се повуче у воду али сљушти месо с Алфове ноге до саме кости. Раздерао сам појас за спасавање и превио му рану.

Брод је, у даљини, изгледао као тачка. Нису нас спазили, и неповратно је отишао. И последњи зрачак наде је утрнуо. Потпуно сломљени очекивали смо ноћ која ће нам најзад донети смрт и — смирење. Али на пола часа пре сумрака, опет сам угледао брод. Пловио је право ка нама.

Махао сам шлемом све док га више, изнурен, нисам могао држати рукама изнад главе.

Са брода је спуштен један чамац у море и посада је завеслала ка нама. Ускоро смо били на палуби шпанског путничког брода „Кабо де Хорнос". Још исте вечери над Алфом је извршена операција.

Искрцали су нас у луци Санта Круз де Тенерајф, на Канарским Острвима. Ту сам провео четири месеца, а Алф је пренет у болницу изван зоне за интернирце. Затим сам репатриран за Енглеску.

Отада Алфа више нисам видео. А волео бих да га сретнем, јер ми је и после толико година још потребна потврда да ово сада — није сан.

НАЈМАЊЕ ПИСМО НА СВЕТУ

На једној људској длаци јерменски гравер Едуард Казарио „написао" је писмо упућено једном познанику, са поруком од 8 речи.

Медицина кроз векове

СТОЛЕЋЕ МЕРЕЊА

Све до појаве Ренесансе, „научнике" је углавном занимао проблем каквоће елемената који сачињавају свет. Они су размишљали и расправљали о природи земље, ваздуха, ватре и воде и своје закључке примењивали и на људско тело које су сматрали „свемиром у минијатури". Ренесанса је, међутим, донела поред осталог и то да се „чуда света" испитују подробније и реалније. Доласком Галилеја у Падову, 1592 године, почело је столеће мерења.

У Падови Галилеј је предавао математику пред многобројним слушаоцима међу којима је највише било студената медицине. Излагао им је своје нове теорије и упознао их са инструментима које је изумео: телескопским сочивима, термоскопом и клатном. Један од његових ученика, Санторио Санторио, назван Санкторијус, „позајмио" је ове направе за упоредно проучавање температуре и пулса код људи. Један други падовски ђак, Енглез Вилијам Хервеј, применио је касније Галилејеве законе о кретању и механици да би решио проблем циркулације крви. То је уствари најпре било питање мерења: колико се крви креће кроз артерије, али оно је касни је помогло да се реши загонетка о улози и раду срца.

Галилеј је својим ученицима из разних земаља стално уливао у главу да су опити и тачна мерења најдрагоценије научно оружје.

Термометри (лево и десно) и пулсометар (у средини) које је Санкторијус употребљавао.

Медицинска наука почела је да учи како се корисно примењују нове методе истраживања. Степен телесне температуре и брзина пулса могли су се сада довести у везу са осталим симптомима, што је употпуњавало слику болести. Часовници с клатном, ваге, лењири, градиране посуде, сочива — то су биле алатке које је физика дала медицини.

Санкторијус је користио физику као „помоћницу" медицине. Од свог пријатеља Галилеја узео је клатно и термометар и употребио их за клиничка истраживања. Он је први конструисао часовник за мерење пулса — основа му је била клатно — да би могао да добије податке о вези између болести и брзине којом удара било болесника. Кад би се дужина клатна подесила тако да једно клаћење одговара размаку између два удара, пулс је био тачно мерен на бројчанику везаном са шеталицом. Санкторијус је с поносом тврдио да његов „пулсилогијум" може да мери ударе била с математичком извесношћу.

Термометар се, такође, може употребити у постављању дијагнозе, говорио је Санкторијус, да би се „свакодневно с тачношћу могло видети колико телесна топлота болесника отступа од нормалне".

У својим покушајима да измери „понашање тела" Санкторијус је употребљавао „столицу за мерење". Ако се човек измери пре и после јела, а затим и после завршеног варења, један део хране региструје се као повећање његове телесне тежине, а други као излучевине. Међутим, количина унесене хране увек је већа од онога што се добије сабирањем излучевина и повећаном телесном тежином. У то време та разлика приписивана је „невидљивом знојењу". Међутим, те процесе, које је Санкторијус тек наслућивао, ми данас називамо метаболизмом, тојест променом материја у организму.

Неуморни експериментатор провео је безбројне часове у својој столици за мерење: мерио је себе и пре и после узимања хране као и пре и после спавања. Могло би се рећи да је Санкторијус буквално живео на теразијама. То је био први случај у историји медицине да један лекар покушава да испита физиолошке процесе помоћу тачног мерења.

Нажалост, Санкторијус је по својим идејама, био далеко испред свог времена и многа његова открића остала су дуго без практичне примене.

МАТИС: БЕЛО ПЕРЈЕ

АНРИ МАТИС

Један од највећих сликара прве половине 20 столећа, Анри Матис, сликао је природу и људе на сасвим изузетан начин. Међутим, кад је хтео, могао је да их слика потпуно реалистички. За њега, као и за толике друге, то није било нимало тешко. Уосталом, његово сликарство било је реалистичко пуних петнаест година, а тада је схватио да су уметност и природа две у суштини различите ствари. У Матису се догодио преокрет кад је упознао боје оријенталског ћилимарства и византиских мозаика.

Овај велики новатор постао је уметник сасвим случајно. Да се није разболео од слепог црева, вероватно никад не би узео четку у руке. Рођен у Като-Камбрезију, у северној Француској, 1896 године, он се определио за правне науке. Док је у Паризу студирао, није никад пожелео да види ни један од великих музеја. Али, у двадесетој години добио је напад слепог црева после чега је морао месецима да лежи док се запаљење сасвим не стиша. Од дуга времена је купио боје и почео да пресликава разгледнице. Тек тада је открио свој прави позив и у 22 години почео да учи сликарство.

Касније, кад је изградио свој став у уметности, требало је да издржи и борбу до успеха. А она му је тешко пала, јер није био млад. Имао је 35 година и старао се о жени и троје деце.

Године 1905 послао је у париски Салон слику „Жена са шеширом", која је у уметничком свету деловала као експлозија бомбе. Свет се нашао увређен и тврдио да то и није слика, већ Матисов каприс — да би се наругао публици бацио јој је у лице ћуп боја. Сваког дана на изложби се окупљала публика пред Матисовом сликом и из гласа се смејала. Појединци су чак били толико разјарени да је Матис смео само једанпут да оде на изложбу а његова жена ниједном.

Ипак се догодило „чудо". Пошто је на први поглед изјавио да су то „брљотине" какве дотле никад није видео у животу, амерички колекционар Лео Штајн вратио се у Салон и купио слику за 500 франака.

Породица је примила новац са великом захвалношћу, а уметнику се пружила могућност да бар неко време ради оно што жели а не оно што мора. Већ годинама је он примао од оца месечну помоћ од 100 франака и џакчић пиринча. Како то није било довољно за издржавање пет чланова, његова је супруга била принуђена да отвори дућан са украсним стварима за жене. Продаја изложене слике више је користила као морална неголи материјална помоћ.

Та „брљотина" коју је Штајн откупао у Салону 1905 године касније ће се означити као почетак новог пута модерне уметности. У сваком случају уметнику је послужила као отскочна даска. Купац је одвео Матиса својој сестри, познатој Гертруди Штајн, чији је салон у Паризу био стециште напредних писаца и уметника. У њему је сликар одмах примљен као раван осталима. Ту се упознао с другим непознатим сликарем, Паблом Пикасом, и с будућим чувеним критичарима Бернардом Бернсоном и Роџером Фрајом. Од тога дана, цена и значај Матисових слика стално расте.

Охрабрен продајом, уметник се још више удаљио од реализма. Своју слику „Радост живота" послао је у Салон 1906 године и она је изазвала буру још већу од претходног платна. Чак и Лео Штајн, најватренији Матисов бранилац, био је запрепашћен његовом слободом. Па ипак, после неколико недеља, пошто је доста дана провео на изложби, Штајн је изјавио да је та Матисова слика једна од најзначајнијих за своју епоху и положио је откупну своту.

Поступак овог америчког колекционара био је одлучујући за Матисову будућност. Сликара и даље називају варалицом, „проповедником ружноће" и другим погрдним именима, али он сада може да живи од своје уметности и не мора да чини никакве уступке традицији. Две године касније, један руски богаташ откупљује све Матисове радове стваране последњих месеци и наручује му још неколико слика.

Успеси нису изменили Матисов карактер. Он је остао скроман, једноставан и веома прилежан, као што је увек био. Средњег раста, снажан, овај црвенокоси човек с правилним цртама лица увек је зрачио светлим и топлим погледом. По доброћудности је потсећао на породичне лекаре старога кова тако да су га пријатељи звали „доктор". Чим су му материјалне прилике допустиле, преселио се у мали летњиковац изван Париза и двапут дневно прелазио пешке пут између летњиковца и атељеа у Паризу.

У Матису све више сазрева творац новог стила који одговара његовом новом погледу на свет. Не водећи рачуна шта други причају, не везујући се сувише ни за оно што је тада модерно, он постепено долази до извесних класичних схватања. Остаје веран линији, украсима узетим из персиске и византиске уметности, али ствара у извесној мери добре односе и са спољним светом.

Једне зиме Матис се озбиљно разболео и лекари су му препоручили да отпутује на обалу Средоземног Мора. Тамо му се толико допало да је остао дуже но што је мислио. Настанио се у једном великом сликарском атељеу где је било на стотине птица у кавезима. Гледајући напоље, на залив, он је из дана у дан неколико година сликао уз сталну песму птица изнад своје главе.

Но старост и болест су дошле. Могао је да буде ван постеље само по два сата дневно. Зато је наручио округли сто који се окреће и доста уљаних и водених боја од којих се више није одвајао. Тако је радио последњих 14 година и умро 1955, у осамдесет шестој години живота.

После Матисове смрти његове слике уживају још већи углед. Музеји из целог света чувају његове цртеже, платна, скулптуре и колаже као најдрагоценија дела која су израђена у првој половини овог столећа. И наш Народни музеј у Београду има две Матисове слике — „Пурпурне букве" и из доцнијег периода његовог стварања „Жену на прозору".

ВЕЛИКО БОГАТСТВО

Кит је не само највећи сисар, него и највећа животиња која је икад живела на нашој планети. Има их више врста и разних величина.

Од већег кита добије се око 12.000 до 15.000 килограма масти која се употребљава као машинско уље или за прављење сапуна. Гренландски кит има слој масти испод коже дебео око 45 сантиметара.

Језик кита може да буде тежак око 400 килограма.

Костур кита тежи до 2.500 килограма, од чега се око 2.000 килограма употребљава у индустриске сврхе.

Од желуца кита може да се направи 200 пари чизама.

Уста гренландског кита дуга су пет до шест метара, а зев је висок 2,5 до три метра, тако да у њих може лако да стане осредњи чамац са посадом.

Кит је, као што се види, право велико богатство.

МАРК ТВЕН У АНЕГДОТАМА

— уз педесетогодишњицу смрти великог хумористе —

Марка Твена, који је у то време радио као репортер у једном провинциском листу, напао је једног дана главни уредник због тога што редовно изоставља имена људи који су у извесној вези са локалним вестима. Три дана касније уредник се морао из свег гласа насмејати кад му је Твен донео следећу вест:

„У нашем граду беснела је данас страховита непогода; гром је ударио у шталу на имању Хенрија Вилсона и убио три краве по имену Белка, Шаруља и Цвета."

☆ ☆

Неки одгајивач паса поносно је једног дана показао Марку Твену једног од својих изванредно дресираних „ученика".

— Видите, кад ја овом псу кажем да скочи — он скочи; кад му кажем „лези" — он одмах опружи све четири; кад му наредим да поједе јабуку, он ће је појести иако не воли јабуке; ако ставим пред њега најсочније парче меса и забраним му да га дира, неће га ни таћи чак и када је најгладнији.

Слушајући ово Марк Твен се насмешио, а затим је у недоумици завртео главом:

— Увек сам много волео псе, али све до данас нисам знао да и међу њима има и таквих глупака као међу људима.

☆ ☆

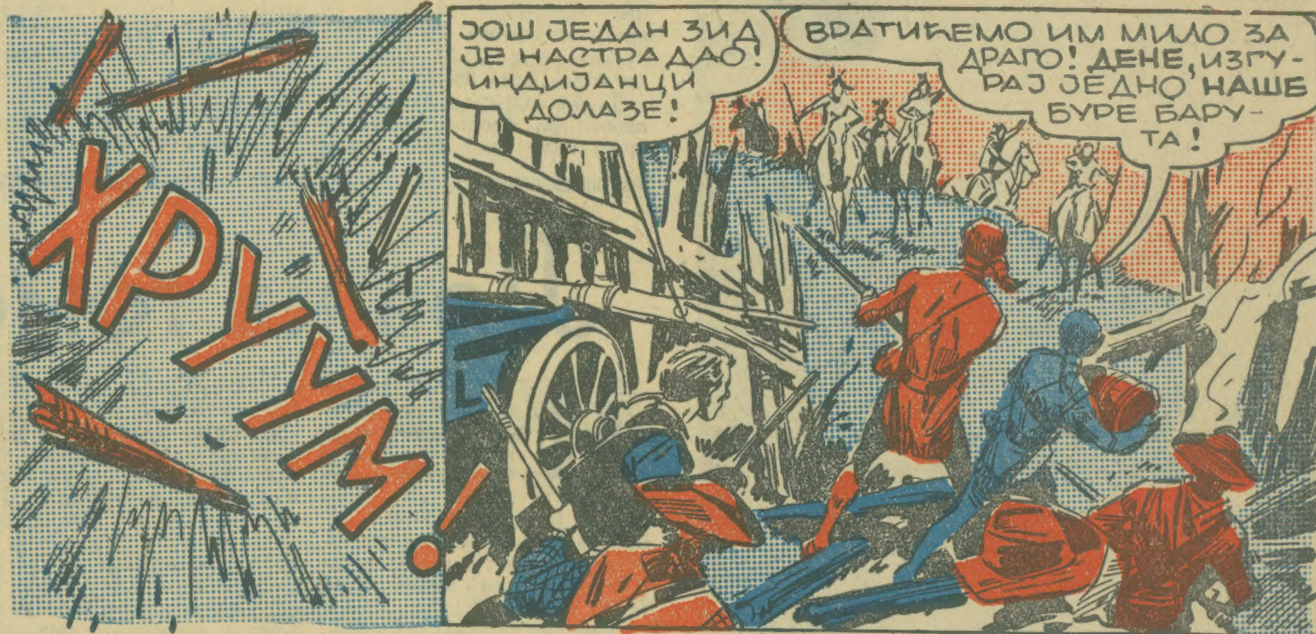
Марк Твен се једном подвргао општем прегледу на некој клиници. После неколико дана са клинике му је стигао извештај: „Морамо вам нажалост саопштити да смо утврдили тешко обољење од туберкулозе и опасно проширење срца".

Твен, који се добро осећао, са сумњом је завртео главом и извештај бацио у корпу. После два дана са клинике је стигао телеграм: „Налази грешком замењени Ваше стање добро."

На то је Марк Твен одговорио, такође телеграмом:

„Прекасно. Пре два дана извршио самоубиство."

ТОМАХАВК

ГРАДОВИ КОЈИ ТОНУ

Недавна мерења показала су да неки рејони главног града Мексика леже данас седам метара ниже него пре седамдесет година. При томе је утврђено да се за последње три деценије њихов ниво спустио за шест метара. Узрок томе био би, сматрају стручњаци, брз пораст броја становника у овом граду. Јасно је, међутим, да на спуштање земљишта није утицала тежина повећаног броја становника и њихових домова. Град који се све више шири троши огромне количине подземне воде: вододржљиви слојеви испод града истрошили су се и тло је почело да се слеже.

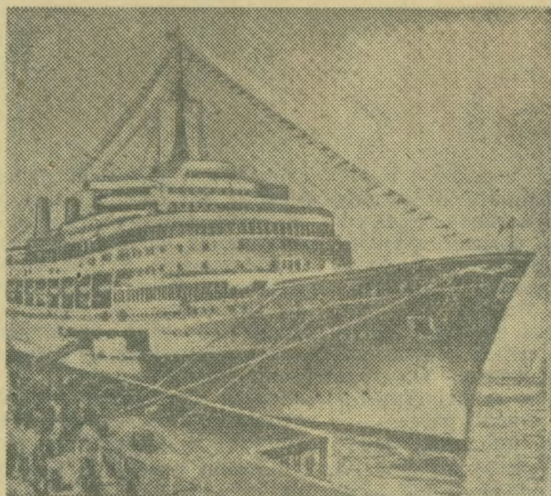
Иста таква појава забележена је недавно и у Токију где се на неким местима за кратко време земља спустила за три метра. Слегање тла у главном граду Јапана резултат је неконтролисаног трошења подземних вода.

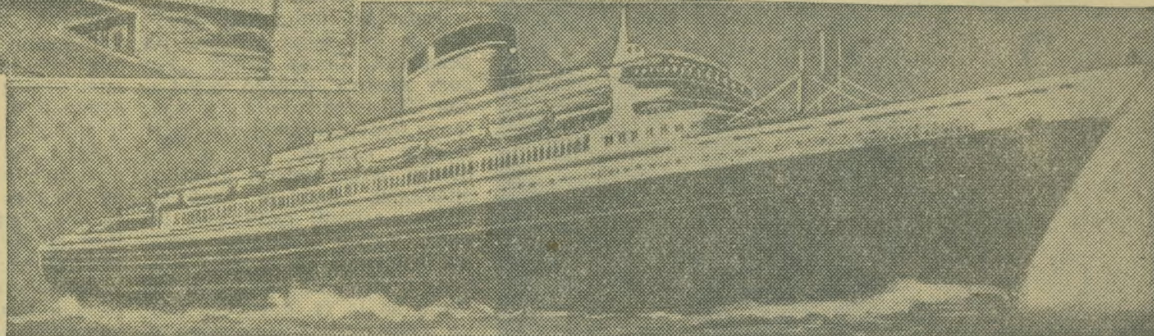
Некад...

На пацифичким острвима некада се пошта испоручивала искључиво у limenim кутијама. Већи бродови раније нису пристајали у свим местима као сада, већ су пошту избацивали у limenim кутијама које су људи хватали из малих чамаца и преносили на острво. Сада се с том праксом готово сасвим престало.

ОШТРА КОНКУРЕНЦИЈА ИЗМЕЂУ АВИОНА И БРОДОВА

БРОДОВИ СУТРАШЊИЦЕ

„Канбе

●

„Леонардо да Винчи"

Ускоро ће наступити нова ера у пловидби морима и океанима. Све оштрија конкуренција између бродова и авиона, наметнула је бржу модернизацију првих. У 1957 години из Америке у Европу превезено је бродовима 1.037 милиона путника док је авионима прелетело Атлантик 1.023 милиона. У прошлој години четрнаест ваздухопловних компанија превезле су преко Атлантика 1.6 милиона путника док је 17 бродских друштава само 884.000.

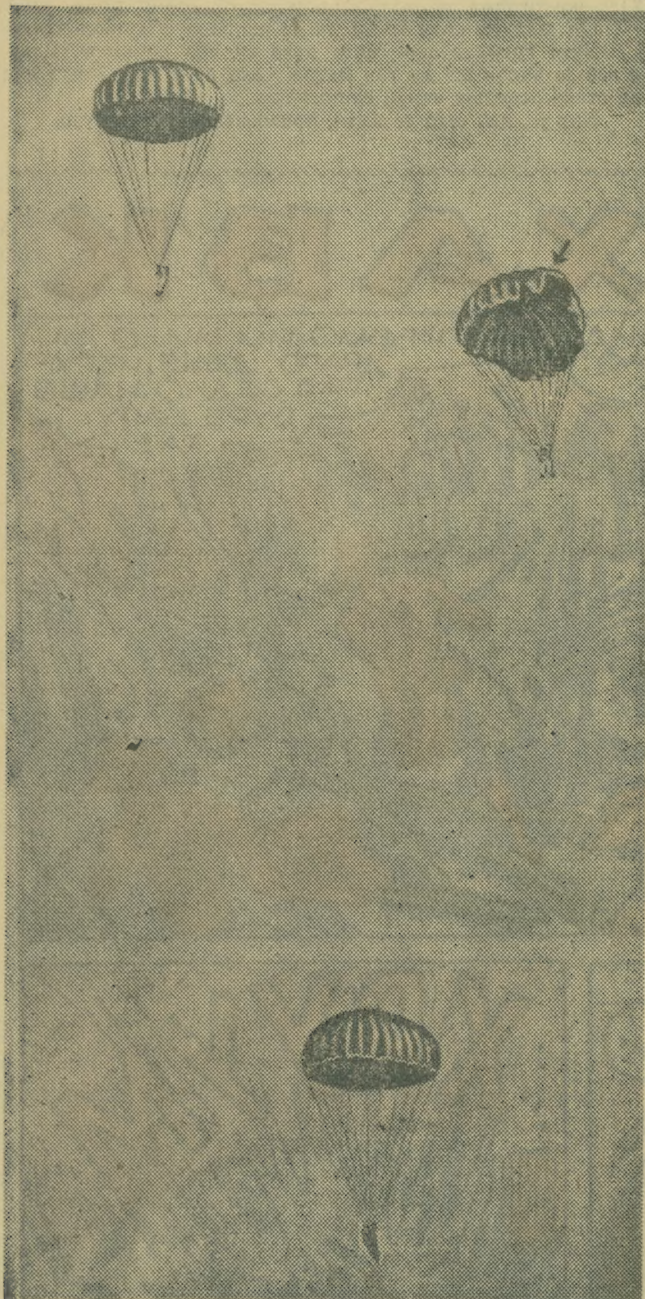
Да би издржали овакво супарништво бродовласници су приступили изградњи нових бродова који треба да означе нову еру у пловидби. Један од првих таквих бродова је „Франс" који ће маја ове године запловити из луке Сен Назер. Јуна ће Италијани поринути свој брод „Леонардо да Винчи", а Енглеска такође гради нове путничке бродове. Американци планирају изградњу не џиновских него мамутских пловних објеката који треба да омогуће пловидбу Атлантиком по цени једнонедељне зараде радника.

„Леонардо да Винчи" ће бити најлепши брод италијанске морнарице и један од најлуксузнијих бродова на свету. Из луке у Ђенови ка Њујорку запловиће 30 јуна брод од 232 метра дужине са 1250 путника док ће посада бројати 570 људи. Други италијански путнички брод „Викторија" по луксузу први на свету, за 600 путника, запловиће ове године под заставом Либерије.

Бродом столећа сматра се „Канбера" који ће бити поринут идуће године. Турбо-електрични погон даваће му брзину од 25,5 чворова, односно морских миља (једна морска миља је дуга 1852 метра). Овај британски брод од 45.000 тона моћи ће да прими 2250 путника, више него „Квин Елизабет" од 80.000 бруто-регистарских тона.

Све ове бродове треба да надмаши амерички „мамут-брод" „Мир" са својих 90 хиљада бруто регистарских тона. Моћи ће да прими 6.000 путника а вожња преко Атлантика неће бити скупља од 50 долара, колико износи недељна плата обичног радника. Трошкови око изградње овог брода износиће 160 милиона долара, а биће готов 1965 године.

„Гигантоманија" ће бити крунисана изградњом брода „Уједињене нације" који треба, по пројекту, да буде изграђен до 1969 године. Брод ће имати 120.000 бруто регистарских тона, 2.000 чланова посаде а примаће 8.000 путника. Вожња Атлантиком, у одласку и повратку, стајаће само 200 долара.

НЕМА ВРЕМЕНА ЗА УЗБУЂЕЊЕ

За време вежби скакања падобраном из ловачких авиона, стотине шведских официра и претставника цивилне власти били су очевици једног необичног спасења. Двадесетогодишњи каплар Јохансон, како се звао овај питомац школе Хелгун, чији се падобран није отворио, скочио је пети из авиона са висине од 350 метара. Конопци су се заплели па затим откинули. Резервни падобран је затајио. У слободном паду летео је брзином од 250 метара. На непуних 100 метара изнад земље сручио се на падобран свога друга Цакрисона. Наравно да га је оштетио али се тада наједном његов резервни падобран отворио и — тако је само за два секунда избегао сигурну смрт.

Доцније је Јохансон причао како је приметио да нешто није у реду, али „није имао времена" да се узбуђује и страхује. Питао се само да није учинио какву грешку, која ће му умањити углед и оцену.

Лов на гомољике

Неки Американац који је путујући по Европи стигао и у Југозападну Француску зауставио се једног ведрог јесењег дана пред неочекиваним и необичним призором: група сељака је ишла улицом и сваки од њих водио је на узици по једну свињу.

„Смешна земља! — прогунђао је запрепашћени Јенки. — Овде воде у шетњу свиње као што ми водимо децу или псе!".

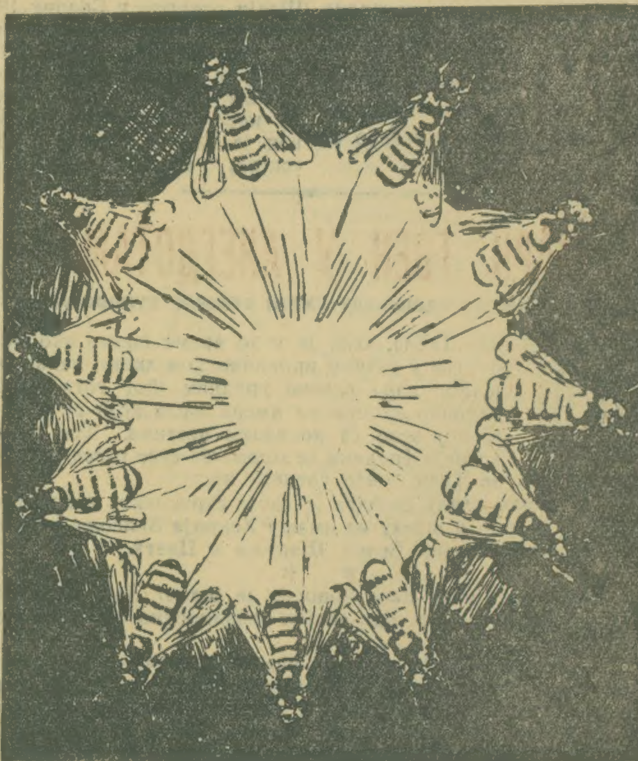
Оваква заблуда није ретка, али је за једног Француза неопростива. Јер, сваки Француз зна да свиње не иду у шетњу, већ у лов и оно што оне „улове" сматра се не само у Француској, већ и читавом свету, као највећи деликатес чак и на трпезама правих гурмана. То су гомољике, кртоласти плодови једне нарочите подземне врсте печурака. Човеку још није успело да их одгаји у баштама или на било ком другом месту и само у ретким случајевима у стању је да их открије без помоћи свиња и њиховог осетљивог „носа".

Постоје различите врсте гомољика, али гурмани највише цене црнкасте кртоле из Француске и Италије. Незнатна количина ове ароматичне печурке довољна је да се најобичније јело претвори у несвакидашњу посластицу. Неколико режњева гомољике у омлету од јаја, сосу или соку од печења учиниће од ових јела ремекдела гурманске кухиње.

Овај чудни лов на гомољике почиње тиме што сељаци и њихове свиње најпре претраже сва она места где је драгоцена гљива нађена претходне сезоне. Међутим, то тражење често се заврши без успеха јер су гомољике „ћудљиве биљке" и човек не може да рачуна да ће их два пута узастопце наћи на истом месту.

Гомољика одаје своје „скровиште" нарочитим мирисом коју људски нос ретко кад може осетити. Свиње га, међутим, одмах препознају и почињу да грокћу од радости. За сваку гомољику коју изрију из земље добијају, као награду — нешто да поједу, а понекад чак и по коју драгоцену кртолицу. То је премија за добро обављен посао и потстрек да и даље вредно траже.

У Италији, међутим, за откривање гомољика употребљавају се пси, чак постоји и школа за обучавање паса-гомољичара. Управитељ ове јединствене школе је Батиста Монкијеро, познат под именом „професор Барот". Обука почиње тиме што се пси уче да из земље ископавају мале дрвене предмете. Сваког пута кад пас успешно обави задатак добије као награду комад хлеба. После извесног времена уместо дрвених предмета у земљу се закопавају праве гомољике и за сваку такву нађену кртолу долази као награда нека „псећа посластица". Гомољике се закопавају све дубље, и дубље, све док пас не научи да копа и до тридесет-четрдесет сантиметара да би је нашао и заслужио награду.

Инжењери природе

Човек је конструисао уређаје за климатизацију у двадесетом веку. Међутим контролисање температуре ваздуха веома је старо. Пчеле које са човеком „живе" вековима, подешавају саме температуру у својим кошницама. За време летења пчеле „хладилице-вентилатори" хладе ваздух и ослобађају кошницу сувишне влаге која би могла неповољно да утиче на ферментацију нектара. Зими се оне скупе и све заједно „вежбају" — стварајући на тај начин топлоту.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА

Борова острва

У западном делу Средоземног Мора, југозападно од Балеарских Острва, а 90 км источно од обале Шпаније на површини од 760 км² леже ПИТИУСКА ОСТРВА. На њима живи око 30.000 становника — Шпанаца. Тле је плодно и искоришћено за воћњаке и винограде. Острво је планинско и покривено боровом шумом. Име потиче од грчке речи pitys — бор.

Град пред морем

Један од највећих градова на свету а најнасељенији у НР Кини ШАНГАЈ лежи на реци Хуанпу. Удаљен је 20 км од Јангцекјанга а 70 км од обала Источно-Кинеског Мора. У шангајску луку улазе и највећи прекоокеански бродови. Град је важна железничка раскрсница и велики индустриски и трговачки центар. Најважнија је текстилна, а потом дуванска, машинограђевинска и бродоградилишна индустрија. Има универзитет и друге школе. Назив је кинески и у преводу значи „Град пред морем".

ТРАГОМ ЈЕДНЕ ЛЕГЕНДЕ

Да ли је човек већ летео на вештачком сателиту

У најскорије време, можда за годину или две, очекује се да ће човек полетети у свемир на вештачком сателиту. Позната су чак и имена људи који се за овај лет већ дуго времена припремају. После огромних успеха које је астронаутика постигла у последње време, јер људском руком начињена мала тела већ су летела или лете око Месеца и Сунца, нико не сумња да ће и човек моћи да лети око земље кроз безваздушни простор.

У старим предањима, легендама и хроникама налазе се већ раније познати подаци, нејасни или загонетни, за које се претпостављало да су само фантазија. Али сада, изгледа да би у њима могло бити и мало истине. Не поставља се питање да ли су људи некад знали за вештину летења кроз ваздух, а још мање кроз безваздушни простор, већ се помишља да су са других светова, из нама непознатих даљина, једном, а можда и двапут, некаква бића долазила на нашу планету. Њихова научна и техничка достигнућа морала су далеко премашати ова којима ми данас располажемо.

Лот и Енох

Један совјетски научник потсећа на библиско казивање о Лоту, синовцу Аврамовом, из чијих би се доживљаја извео закључак да су становници неког другог света провели неко време на Земљи, имали додира са људима, а затим отишли.

У вези са тим помиње се и старозаветна личност Енох, који је према легендама и апокрифима имао заиста необичан живот. Досада се сматрало да је то производ маште, без неке стварне подлоге, јер догађај који није записан, због дуготрајног препричавања допуњава се измишљеним подацима и толико измени, да је тешко разликовати истину од измишљеног.

У Старом завету се каже само да је Енох син Јареда, а отац Метузалема, познатог са своје дуговечности. Много опширније податке о овој личности пружају апокрифи — књиге које је црква одбацила, али које су за историју веома занимљиве.

„Књига о Еноху", како се обично скраћено назива апокриф о њему, позната је у више верзија. Потиче са Блиског Истока, али је њено порекло и старост тешко утврдити. За Енохове доживљаје се више сазнало у Европи тек 1773, када је пронађен етиопски текст његове књиге, преведен потом на латински. Постоји и један српски текст „Књиге о Еноху", доста различит од етиопског, чији је рукопис 1941 изгорео у Народној библиотеци у Београду, али га је срећом за науку, у своје време објавио Стојан Новаковић. Српски текст није писан пре XVI века и свакако је препис неког старијег рукописа, или је превод са грчког.

Енохови доживљаји

Енох сам прича о својим доживљајима: једног дана, кад је напунио 360 година, док је спавао, дошла су к њему два страшно велика човека, какве никада на Земљи није видео. Лица су им сијала као Сунце, очи изгледале као упаљене свеће, из уста им избијала ватра, а руке им биле као златна крила. Они га пробудише и рекоше му да их је господ послао да га поведу са собом на небеса, с тим да, кад се врати, исприча синовима и осталим укућанима шта је тамо видео.

Енох се силно уплаши, а онда га она двојица узму у своја крила и понесу на прво небо. Ту га изведоше пред „старешине и управљаче звезданих редова" који му показаше кретање звезда из године у годину и одакле долазе облаци и где су складишта снега и росе. Видео је превелико море, веће од оног на Земљи.

После тога га попеше на друго небо, где нађе осуђенике како се муче. На трећем се налазио рај. Али на северу наиђоше на маглу и таму, без светлости и огња.

Важније је оно што је Енох видео на четвртом небу: показаше му Сунце и Месец, њихове размере и кретање, како излазе и залазе, како са запада опет долазе на исток, колико траје година и како се рачуна. Затим, на петом небу, Енох срете нека бића налик на огромне људе, а на шестом виде анђеле са лицима светлим као Сунце, како проучавају устројство света и кретање Сунца, Месеца и звезда. На седмом небу му показаше господа на престолу.

Енох је записивао без престанка 30 дана и толико ноћи оно што је Вретил, арханђел који пише о делима господњим, из књига читао. Тако је исписао 360 књига у којима се говори о Земљи и мору, о кретању елемената, о времену, о годинама и данима.

Пошто је са овим Енохова обука била завршена, господ му нареди да кад сиђе на Земљу исприча својим синовима све што је чуо и видео, а књиге да се чувају са оца на сина. За ово му је оставио рок 30 дана, а потом ће послати анђеле да Еноха узму са Земље.

Има ли истине?

Овај српски текст разликује се само у појединостима, а оно што је битно и за нас важно код свих је исто. Покушајмо да из замршеног Еноховог причања — какво је до данас сачувано — издвојимо оно што би могло бити стварно од онога што је измишљено.

Седмора небеса наравно да су плод фантазије и каснији уметак. Стари народи сматрали су да се седам тада познатих планета креће свака на по једној небеској сфери које, једна за другом и обухватајући једна другу, окружују Земљу. Да је попуњавање броја небеса уметнуто накнадно види се по томе што је пакао стављен на небо иако се он, по ондашњем веровању налазио испод Земље.

У анђеле као натприродна бића нико не може веровати. Али кога то Енох назива анђелом? За ону двојицу који су га понели на небо каже да су људи, а оне које је горе видео назива анђелима. Међутим, свакако су то иста бића, и то налик на нас, људе са Земље, јер кад је Енох обукао њихово одело није се разликовао од њих. Вероватно су они били само знатно већи, како сам Енох тврди, јер га је један од њих носио лако као лист. Њихова лица која сијају можда су били метални и стаклени скафандри, онакви какве ће и наши астронаути морати да носе. Примитивни Енох и његови савременици, морали су да бића која су дошла са неба, назову анђелима поготову што су летела.

Према томе, док рај и пакао о којима Енох говори спадају у област маште, анђели — или људи, свеједно — који му на првом небу показују кретање звезда, облаке и море, а на четвртом небу проучавају Сунце, Месец и звезде, па и онај господ на седмом небу, могли би бити становници неког другог света који су дошли на Земљу да би је само проучили.

Ако усвојимо као могућну претпоставку да су у давној прошлости нека интелигентна бића долазила из васионе на Земљу, шта би се из Еноховог причања могло узети као стварност? Може се покушати са реконструкцијом догађаја на основу садашњег нашег знања, па би они отприлике овако изгледали:

Становници неке непознате планете, на веома високом културном ступњу, по лицу слични нама, дошли су васионским бродом до Земље. Да би испитали Земљу и прилике на њој, пустили су да њихов брод кружи око ње као вештачки сателит, а неки су се спустили посебним летилицама — можемо их назвати авионима. Ту су нашли наше претке, људе на почетном ступњу цивилизације, али који су већ имали развијен говор, вероватно и писмо. Један од њих, онај који се крије под именом Енох, учинио им се образованији, па су одлучили да га пре свог одласка упуте у неке научне истине, у првом реду из области астрономије, да би стекао појам о свету у коме живи.

Повезли су Еноха својом летилицом кроз ваздух па је видео огромно море — океан — и облаке, а они су му објаснили како из њих пада киша и снег. Када је стигао на васионски брод, Енох је угледао путнике на њему како се баве посматрањима, свакако помоћу инструмената које он није могао схватити ни описати, али му је саопштено да они служе за проучавање звезда. Извели су га пред свога команданта — то је онај господ — и овај је наредио да се Еноху издиктирају најосновнија знања, како би их он пренео својим полуобразованим саплеменицима. Због тога су га вратили на Земљу, привремено, а затим опет дошли по њега и повели га са собом, да би, кад се врате на своју планету, могли показати један примерак разумног живог бића са неке планете изгубљене у васионском пространству.

Све ово ће, наравно, остати само хипотеза, док се не пронађу неки материјални докази о боравку на Земљи неких бића из васионе.

СВЕ ВИШЕ...

Механизација не само да продире све више у индустрију и пољопривреду, него и у све друге људске делатности, па и у домаћинство. Негде је има више, негде мање, али свакако она много олакшава живот целој породици, а нарочито домаћици. У томе се отишло толико далеко да постоје и машине за чишћење ципела, па покретни кревет и друго. Апаратима се углавном рукује на тај начин што се притисне на једно електрично дугме.

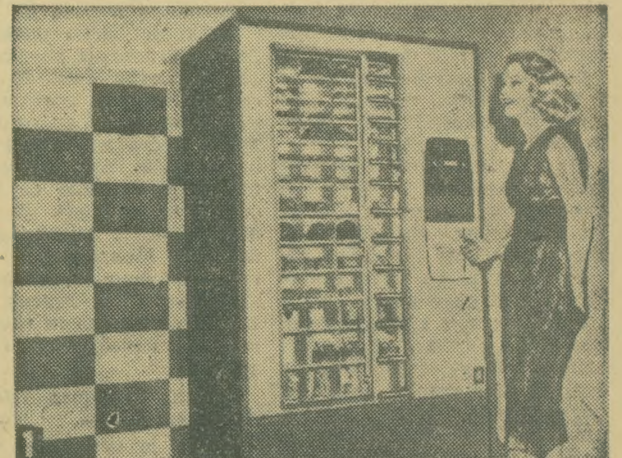
Аутоматске машине преплавиле су и робне куће, улице, банке и поште. Захваљујући њима данас се може по продавницама у свету добити:

цео оброк — од ордевра до слаткиша и пића (слика 1)

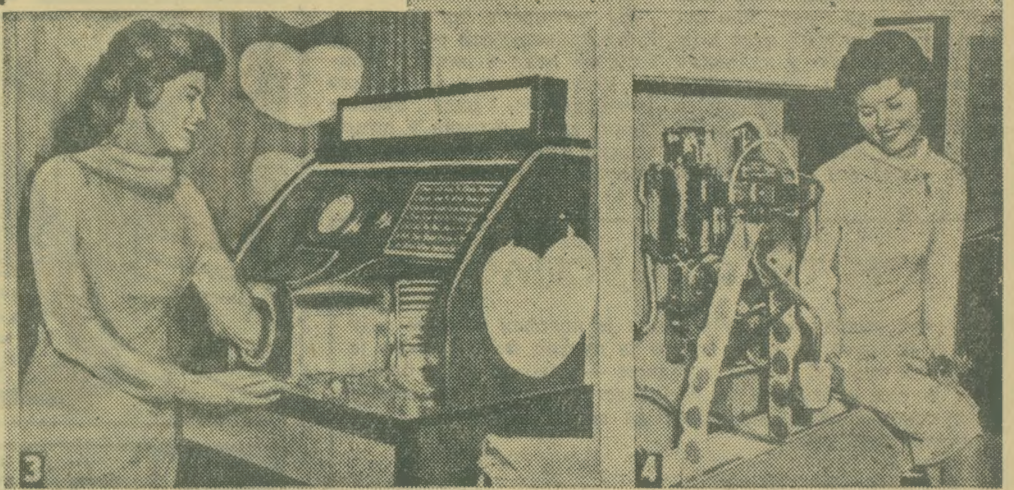
Најпрактичнија од свих машина је она која прима банкноте и враћа вам кусур за робу (слика 2)

Најчуднија је она у коју, кад убаците новац и завучете руку, измери вам крвни притисак (слика 3)

Најпријатнија је она која вам кува кафу (слика 4).

ЗАНИМЉИВО

Октобар је најтоплији месец у Индонезији.

За време такозваног кишног периода у овом делу света кише падају само ноћу.

Разлика између најкраћег и најдужег дана износи око 48 минута.

Индонежански језик нема глаголских времена, а нема ни средњи род.

На индонежанском језику кинематограф се каже биоскоп.

Међуречје

Велика низија између река Тигриса и Еуфрата позната је под именом МЕСОПОТАМИЈА. У њој је република Ирак. Земљиште поред река је веома плодно, док је оно даље наводњавано од давнина. Богато је нафтом (око Мосула) и каменим угљем. Назив низије је грчког порекла: mesos — средњи и potamos — река, дакле, усред река, тј. међуречје.

Прелаз (брод) Франака преко Мајне

Родни град Гетеа и велики индустриски град у Западној Немачкој ФРАНКФУРТ НА МАЈНИ са преко 650.000 становника, лежи у лепој долини, пуној воћњака и винограда. Назив града је немачки: Franken — Франци, германско племе и Furt — прелаз (брод) преко реке.

ЛЕДЕНА ПАЛАТА

Пролеће је те године почело врло рано у Лидвилу у држави Колорадо. Али нико му се није радовао. Људи су у групама одлазили сваког дана до брдашца Капитол Хил да би се дуго, шапатом, питали: „Да ли ће издржати?“ „Да ли ће сунце потрајати?“

На површини од више стотина квадратних метара, на самом врху брежуљка, налазила се једна од најлепших грађевина коју је свет видео. Била је то палата чије су северне куле имале обим од 40 метара, а зидове од три метра. Код улаза је стајала велика статуа жене која је испруженом руком показивала ка некад богатим рудницима сребра близу Лидвила. Кип је био висок шест метара а постоље је имало стране од око четири метра.

Палата није била начињена од камена него — од леда. А како је сунце сваким даном сијало све јаче, капље воде почеле су да се сливају са 30 метара високих осмоугаоних торњева и да се упијају у тло.

Велелепна грађевина која је стајала град Лидвил 60.000 долара начињена од 5.000 тона уметнички исклесаног леда била је остављена на милост и немилост зрацима сунца које никад раније није тако топло грејало у априлу.

Док су хиљаде посетилаца плаћале 50 центи да би посматрале парове како играју у сјајним дворанама од леда или да поједу ручак или вечеру спремљену од меса које је било залеђено у зидовима самог ресторана, претставници градске општине су се гризли питајући се: Да ли ће палата издржати до јула?

Цео овај подухват почео је годину дана раније, упролеће 1895. Лидвил, некад богата варош копача сребра преживљавала је тешке дане. Цена сребру на светским тржиштима падала је.

Тада је неко предложио да се организује велики зимски карневал који би помогао трговину и потстакао неке рударе који су отишли у друга места да се врате. Да би сковали планове за ову приредбу окупило се 150 истакнутих грађана. Један од њих, који је видео ледене палате у Монтреалу и Торонту предложио је да врхунац карневала буде ледена палата у којој би људи могли да играју, клизају се и обедују.

Одмах је почело узбуђено комешање.

— То је немогуће, — говорили су једни.

— Зашто? — питали су други. Наша зима траје до јула.

— Сазидаћемо ледену палату која ће учинити да наш град буде уписан у све светске карте, — одушевљавали су се трећи.

Истог дана прикупљено је 20.000 долара за пројект. Управа водовода је овлашћена да се побрине за лед. Екипе од по 250—300 људи разишле су се по околини. Сечени су велики блокови леда са замрзнутих језера, довлачени санкама са падина оближњих брда. Када је цела околина оголела лед је довожен железницом са језера Палмер Лејк, 112 километара јужно од града.

За то време на Капитол Хилу каменоресци су клесали блокове леда и зидали велике куле. Ускоро је постало јасно да они раде сувише споро па је позвана у помоћ велика група канадских дрвосеча.

Последњих недеља 1895 цео град је био узбуђен. Првобитно скупљена сума од 20.000 долара била је потрошена, али су добровољни прилози убрзо помогли даљу изградњу. Било је мало оних који нису веровали да ће се срећа поново насмешити Лидвилу.

Зора првог јануара 1896 била је хладна и ведра. Група људи се сакупила још рано на врху брдашцета. Био је то свечан дан. Тингли С. Вуд, изабрани директор Кристалне палате, требало је да отвори капије леденог здања.

— Ова величанствена зграда стајала је грађане нащег града 60.000 долара, — рекао је Вуд — али ће остати у сећању као једна од највеличанственијих грађевина своје врсте икад сазиданих у Сједињеним Државама.

Саграђена у норманском стилу, циновска зграда била је украшена свим финесама средњовековне архитектуре. Иако је споља изгледала као тврђава, она је изнутра била оличење раскоши и сјаја. Огромна балска дворана била је дуга готово 30 метара а широка 17. Иза ње се налазила дворана са клизалиштем готово двоструко већа, затим одлично уређен ресторан, дућани у којима су се продавале успомене, мала позоришта и разни други објекти за разоноду. Све је ово било тако савршено изведено да су посетиоци пролазили кроз палату отворених уста од изненађења и одушевљења.

Разне статуе су украшавале углове — једна је претстављала старог копача злата с његовим магаретом; друга рудара с пијуком, итд. Огромни комади залеђеног говеђег меса провидели су се у зидовима и привлачили госте у ресторан. Ван зидина палате налазио се велики ледени тобоган којим су се посетиоци могли спустити до самог центра града у долини.

Био је то незабораван призор. У току три месеца није било ниједне ноћи за спавање. Огромне масе света и из других градова, хрлиле су у високу балску дворану и на клизалиште. Приходи су из дана у дан расли.

Ако срећа потраје — у овом случају хладно време — општина би за кратко време удвостручила уложени новац и спасла град од финансиске пропасти.

Али, једног мартовског поподнева кроз облаке се одједном пробило сунце. Следећег дана оно се опет појавило али још топлије. Није протекло много времена а дивно извајани лукови Ледене палате почели су да губе свој чист и чврст облик.

Сваким даном сунце је постајало топлије. Такво пролеће нису памтили ни најстарији насељеници Колорада. Све брже се топио лед и цурео низ зидове фантастичног замка.

Сазван је ванредни састанак општинског одбора. Тингли Вуд се обрати присутнима:

— Нема никакве сумње да ћемо претрпети велике материјалне губитке. Сви смо очекивали да ће зима трајати бар још три месеца.

У палати је одржан последњи бал. Играло се све док сунчеви зраци нису надјачали светлост хиљада светиљки које су красиле палату и споља и изнутра. А тада су велике капије затворене заувек.

Неколико дана људи су одлазили да гледају како сунце уништава велелепну грађевину. Оног дана када се коначно срушила и претворила у гомилу полуистопљеног леда и бару, никога више није било поред ње. Недељу дана је отицала вода и тако се изгубио и њен траг.

Убрзо после тога пронађено је злато источно од места на коме се налазила Ледена палата. Град Лидвил почео је поново да цвета. Многи су веровали да је Ледена палата повратила срећу граду.

И ТО СЕ ДЕСИЛО

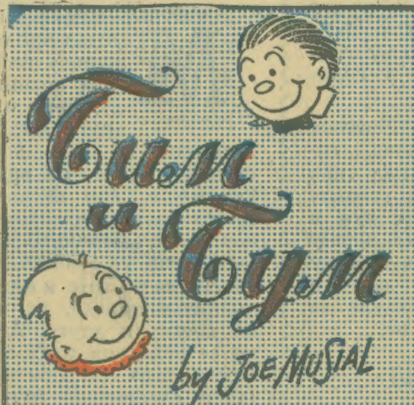
Један амерички млазни авион је погођен бомбом коју је сам избацио на циљ: пошто је пустио бомбу авион је почео да понире, и онда наједном — ударила га је бомба коју је сам избацио. Ово је јединствен случај у историји ваздухопловства, а могућност да се он догоди — један у милион случајева.

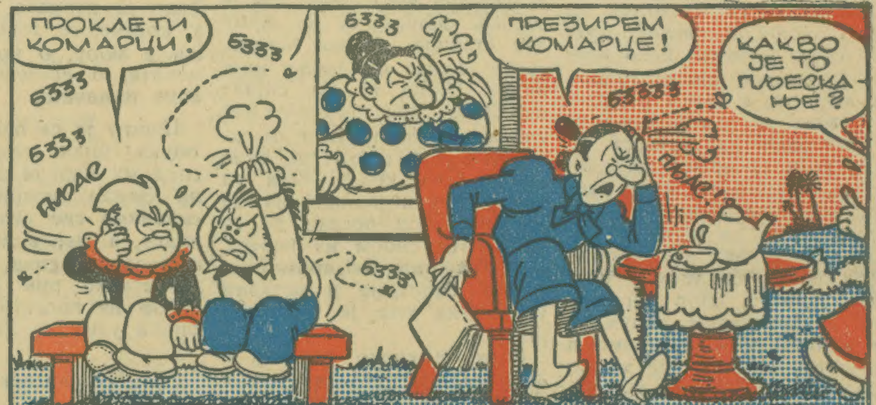
Пластични сунђер у стаји за краве

Сељак Антони Брамли из Кидлингтона, у Енглеској, набавио је за својих 80 крава душеке од пластичног сунђера. На овај „подвиг“ да уведе „крављи конфор“ у штале одлучио се зато што је цена слами јако скочила, а тешко ју је и добити. Сада је, како он тврди, чишћење стаја играчка, а и краве су врло задовољне новим лежиштима.

ПРОБИЛА ЗВУЧНИ ЗИД

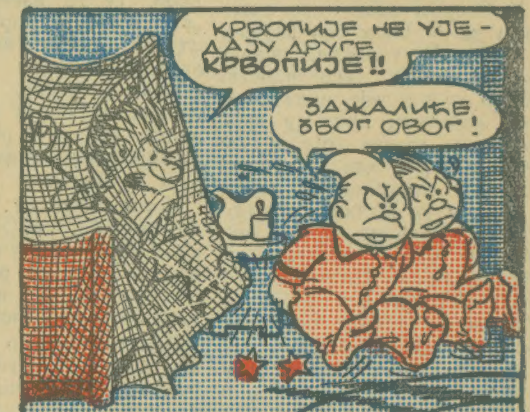
Овај подвиг у данашње време не би значио много да га није извела Зади Банкер из Палм Спринга у Калифорнији, која има 71 годину и одавно је прабаба. Пилотски испит положила је у 65 години.

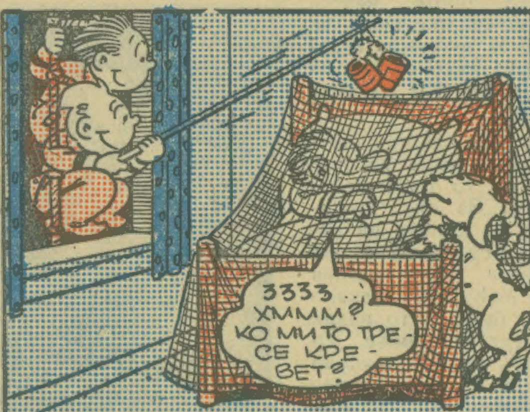

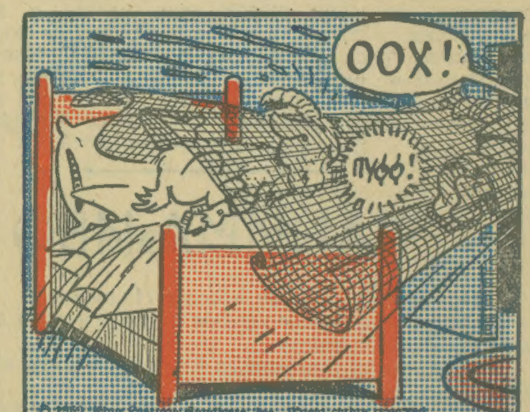

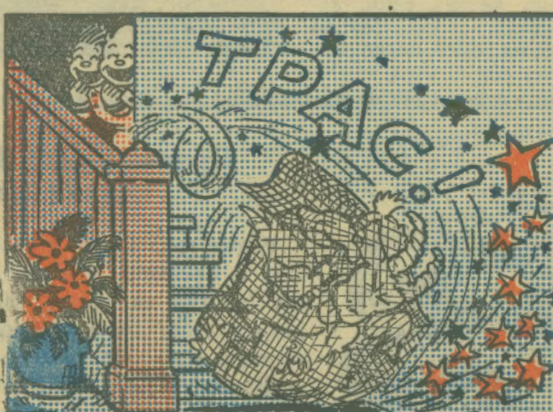

Циркуске шатре

Деветнаесто столеће је век многобројних великих и малих, чувених и безимених путујућих циркуса. Нико и никада неће начинити статистику колико их је било. Али, ако многи нису преживели смену прошлог и нашег столећа, бар нам је остало драгоцено искуство: један циркус може да опстане само ако почива на дугој традицији. Трупа мора да путује из места у место, путовање је напорно, становање је без удобности, храни се углавном слабо а менажерија захтева жртве од свих чланова заједнице. Због тога се угасило на хиљаде циркуса од којих и два најпознатија: „Клудски" и „Париски циркус" који је основан 1905 а таворио до 1930 кад је банкротирао.

Живот на точковима

Циркус је пре свега путовање, то је неопходни кисеоник за живот овакве врсте предузећа. Најважнија ствар је, потом, чврста организација програма која се одређује на више месеци унапред. Уговори са артистима закључују се на годину и две дана кад се одређује које се тачке од њих захтевају.

Циркус мора да располаже земљиштем. Например, француски „Зимски циркус", који је стар 108 година, почива на земљишту од 45.000 квадратних метара. На њему су три велика хангара за тракторе, за кавезе са животињама и за електричне уређаје.

Животиње и људи станују заједно, судбине су им испреплетане и уколико су више здружени тачке су успелије. Од кога циркус живи? Од деце и широких слојева. Зато, кад крене на пут, он се обично усидри у близини железничке станице.

Вођење комерцијалне стране овакве установе претставља праву мудрост, јер трошкови издржавања некипут достижу астрономске цифре. Награде артистима веома су високе а о трошковима око издржавања менажерије не треба ни говорити.

У наше време готово и нема малих циркуса. Живе једино велики, у којима је много шта модернизовано, иако су стално у покрету. Главни циљ овакве заједнице је турнеја. У сваком великом циркусу постоји човек који потсећа на начелника штаба једне армије. Пред њим се врло често налази географска карта са потцртаним местима. План путовања држи се у тајности, као и план напада армије. Улога оваквог службеника врло је велика, па ипак о њему публика ништа не зна. У циркуској фаланги као што су „Медрано" или „Зимски циркус" ради до 250 људи чији је посао значајан за опстанак установе, али њихово лице и њихово име заувек остају у сенци.

Како се подиже шатор?

У те незнанце рачунају се и они што лепе плакате и разна „техничка" лица: столари, ковачи, они који се старају за платно и подижу шаторе, костимери, возачи, механичари, бравари, декоратери, кувари... То су они који не примају поздраве задивљене публике.

Само подизање шатри у новом месту није безначајна ствар. Већ тада треба заголицати радозналост грађана и задобити прву очигледну битку. Терен за шатор одреди се много раније, а треба да буде на прометном месту. Кад трупа стигне, шатори се подижу одмах, пред очима публике. Ово је једно од најстаријих правила циркуске заповести. Готово цео персонал ступа у дејство, јер је то дивна прилика да се покажу лепо развијена тела опаљена сунцем. Мравињак је сложан, нико никоме не смета и закуцавање граничних кочића обавља се пред очима радозналих пролазника.

Круг за извођење циркуских тачака обележава са елегантним гестовима спретних руку и гипког тела. Означен је улаз за публику, одређена су места за јарболе. Све тече као по лоју. Добро организовани циркус треба да је спреман за претставу два сата по доласку у непознат град.

На камионима се налази сав потребан материјал. Сваки клин, кабл, жица, ексер или даска налазе се на своме месту и у дупликату. Караван се поставља у круг око шатора, а он зачас постаје варошица на точковима од 50, 100 или 150 кућа. Сва кола су обојена упадљиво: црвено, жуто или плаво. На прозорима где станују артисти затегнуте су упадљиво лепе завесице. Ту су и кавези са лавовима; слонови тешко корачају поред ливрејисане послуге. Најзад је стигла и мала електрична централа, јер, уштеде ради, велики циркуси не маре да улазе у списак градских претплатника електричне енергије.

Међу првима је јарбол

После припрема, прво се подиже главни јарбол. Висок је 12 до 14 метара а може да буде још виши. Подиже се рукама или чекрком. Један од најстаријих америчких циркуса „Барнум" први је увео подизање јарбола помоћу слонова.

Кров се састоји од округлих или четвртастих комада непромочивог платна. Спољни зидови састављени су од великих површина и тешко људима ако у току подизања дуне јачи ветар. Требаће много снаге, пожртвовања па и среће да не дође до незгодних последица.

Пошто се подигну кров и зидови, намештају се седишта и ложе. Људи могу мало да предахну, јер нису изложени погледу публике, али то не значи да смеју да успоре посао. Док се подиже узвишење за оркестар, место за извођење тачака већ је посуто струготином.

Кловнова и трапезиста све је мање

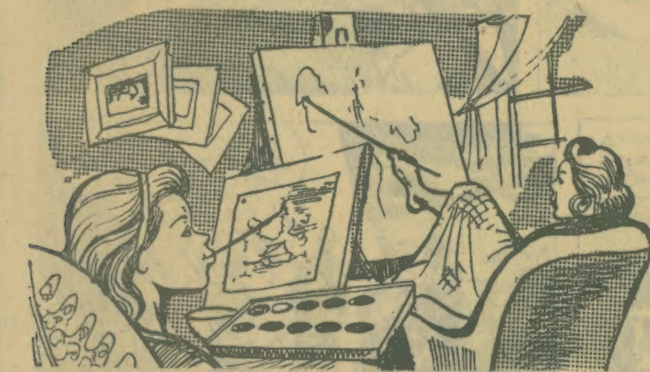
Програм се састоји од три дела: атлете, кловнови и дресиране животиње. У неким циркусима преовлађују кловнови, у другим дресура, у трећима атлетске тачке. Свака тачка је веома важна, али кловнови су неопходан зачин за све што се догађа пред гледаоцима. У наше дане, међутим, постоје и друга места са забавним програмом која привлаче артисте и кловнова је све мање. Људи који желе да се посвете артистичком позиву бирају друге гране, јер им се чини недостојним да макар и под маском играју личности којима се публика смеје. Један од великих проблема савремених циркуса састоји се у обучавању младих нараштаја.

Још је теже са атлетама, еквилибристима и трапезистима. Неки циркуси, хтели не хтели, обраћају све већу пажњу на усавршавање рада са животињама. Захваљујући „бекству" кловнова и трапезиста, у арене су ушле многобројне животиње: коњи, слонови, лавови, пантери, пуме, хијене, бели медведи, носорози, жирафе, змије свих врста, најразличитији мајмуни, па чак и пеликани, роде и жабе.

Да се један циркус води са успехом треба имати доста способности за организацију. Изнад и око циркуса дувају многи ветрови. Они што руше шаторе и они који руше програме и финансије. Због тешког опстанка, има држава које циркусима дају знатну новчану помоћ без које би се њихове шатре заувек склопиле.

Побеђене судбине

У Вадицу, главном граду кнежевине Лихтенштајн, налази се средиште једне од најнеобичнијих међународних организација: удружења сликара који не сликају рукама. Удружење је основано залагањем Арнолда Ериха Штигмана, немачког сликара који своје слике израђује држећи четкицу — устима! Овој међународној организацији припада и неколико сликарки које не могу да се служе рукама, па чак и једна која их уопште нема. Организација се брине за излагање и продају њихових слика, додељује стипендије и помаже их у сваком погледу.

Мари-Лујза Тове-Аник из Стразбура даровит је уметник. Сваког дана по неколико часова седи она за штафелајем иако нема руке. Све њене живописне слике насликане су ногом. Уместо прстима на руци, она држи четкицу прстима ногу.

Родила се пре 32 године као дете здравих родитеља. Отац јој је радник у једној фабрици хартије. Лекар је био запрепашћен кад је угледао новорођенче — тело коме су недостајале руке. Мари-Лујза слика од своје осамнаесте године. Још од малена научила је да се уместо рукама служи ногама. Она уме да пише, црта, шије, ради ручне радове, држи цигарету. Ишла је у школу као сва друга деца и увек је била једна од најбољих ученица. У њеним пејзажима и портретима нема ничег тмурног.

Кори Риет, ћерка једног холандског радника из Цандама дошла је здрава на свет. Била је љупка, весела девојчица. А онда се, у петој години сручила несрећа: Кори је оболела од дечје парализе. Никад више није научила да хода, никад више није могла да се служи рукама и ногама. Кори Риет је заувек прикована за столицу на точковима. Њене усне постале су њене руке.

Сви људи из Цандама, једног предграђа Амстердама, познају Кори која седи крај прозора приземне куће својих родитеља и уснама слика слике чудне лепоте.

Филис Ирен Нарткот већ 35 година лежи у кревету. Била је весела, необуздана девојчица. Једног дана, возећи се са својим братом на мотору, доживела је несрећу. Мотор је налетео на камион и у паду Ирен је сломила кичму. Отада је прикована за постељу, готово сасвим парализована: од читавог тела може само да покреће главу, и то врло мало. Гвозденом снагом воље научила је да уснама држи четкицу и да слика. Тако је, лежећи у постељи, створила свој сопствени свет. Све њене слике су малог формата: могућности су јој ограничене јер главу може да покреће само мало. Али, те мале слике зраче нарочитим, поетским сјајем: зелени брегови, тиха језера, дете зането игром.

Ирена Штрикер из Минхена била је здрава до осамнаесте године. Тада је, као и Кари Риет, оболела од дечје парализе. За свега 24 часа изменио се читав њен живот. „Безнадежан случај", — говорили су лекари припремајући њене родитеље на најгоре. Али, пожртвована нега родитеља спасла јој је голи живот. Међутим, никад више није могла да покрене ноге и руке. Усне су морале да замене шаке.

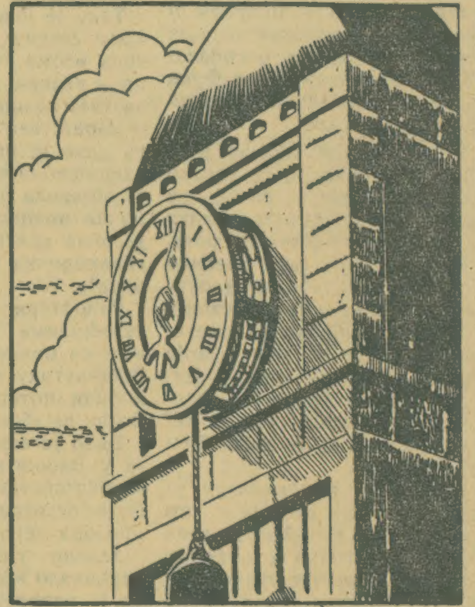
Свој други живот почела је као сликарка. То ју је стајало натчовечанских напора и много проливених суза. Прво је покушала да слика својим деформисаним прстима али није успела. У помоћ је притекао Ерих Штигман, заштитник и учитељ сликара без руку: дошао је и показао јој како да слика уснама. Њене љупке, помало наивне слике познате су не само у Минхену, њеном родном граду, већ и у читавој Немачкој. Једно минхенско издавачко предузеће, које за рачун удружења сликара без руку објављује репродукције његових чланова, издаје и њене слике на празничним честиткама.

У СВЕТУ ПРОНАЛАЗАКА

ПРИЧА О ВРЕМЕНУ

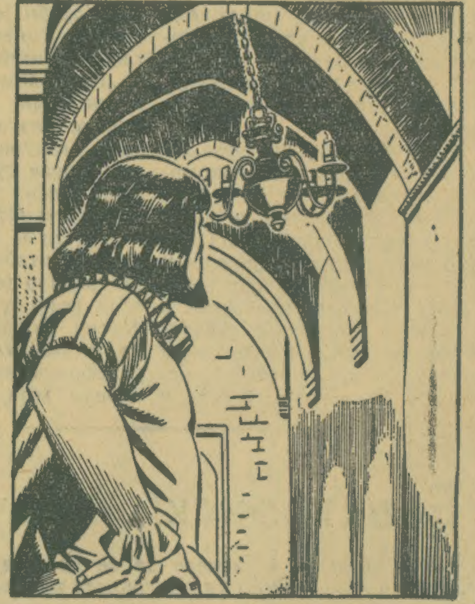
Годинама је време било мерено воденим сатовима. Један од њих састојао се из једне мале зделе која је пливала по води. Кроз рупу на дну улазила је вода а период потребан да се она напуни и потоне одређивао је известан део времена. Други: из суда је капала вода у зделу где се пловак са неком врстом казаљке пењао и њоме обележавао време на „градираном" стубићу.

Многи верују да је први механички сат, тачније: мерач времена, направио око 990 године француски калуђер Жербер д'Оринак, каснији папа Силвестар II. Сат је радио помоћу тегова који су висећи на ланцима, својом тежином вукли надоле и покретали механизам. Иако тај сат није био ни издалека тачан, значио је крупан корак напред.

А онда је у употребу ушао пешчани сат: два стаклена суда облог или купастог облика повезана тесним стакленим грлом. Док се песак из горњег суда преспе у доњи кроз узан врат — одмерено је извесно време. Недостатак му је био једино тај што је одмах требало да се изврне и сада доњи суд пуни, како не би настао прекид у мерењу времена.

Године 1581 Галилеј је приметио да се луцтер на промаји љуља у правилним размацима и прелази за исто време увек исто растојање. Око 1665 почело се примењивати код сатова клатно. А онда је проналаском зупчаника који је спречавао да се механизам окреће више него што треба, уједначен његов рад. Тада је сат у главном био пронађен.

(Наставиће се)

У првим БОРБЕНИМ РЕДОВИМА

Последњих пролећних дана, јуна 1944 године, читав свет је очекивао вести о почетку савезничке инвазије, о последњем удару који је требало да убрза ослобођење неколико стотина милиона становника Европе.

На Источном фронту је велика офанзива Црвене армије мрвила елитне немачке дивизије. У Италији су савезничке јединице заузимале град за градом, па је на ред дошао и вечни град — Рим.

У Југославији су НОВ и ПОЈ ослободили десетине хиљада квадратних километара а најважније комуникације биле су за окупатора несигурне као стазе крај понора у ноћи.

Само на такозваном „Атлантском бедему“ још су остали недирнути бункери и минска поља припремљена за савезнике, чије је искрцавање и напредовање кроз Француску до немачких граница стално очекивано.

Реч инвазија лебдела је у ваздуху. Новинари су стално били на опрези — ко ће пре јавити да је почела велика битка Другог светског рата.

Радио је пре свих требало да обавести слободне и окупиране земље о том догађају и зато су највеће радиостанице у свету послале своје специјалне дописнике у Енглеску да се прикључе штабу ратних извештача и репортера који су пратили битку у Европи.

Инжењери и техничари учинили су све што је у тим данима било могућно да веза између репортера и њихових матичних станица преко океанских пространстава буде што боља.

„Мирисало је на инвазију, али нико ништа није хтео да каже. Чак су и они најобавештенији новинарски извори ћутали. Све је, из разумљивих разлога, било обавијено велом тајне, јер су непријатељски агенти и прислушне службе пратиле сваку радиовест, сваки редак у новинама“ — пише у својим „Успоменама“ један од ратних дописника.

У тој општој напетости догодио се и један мало комичан инцидент.

У радиостаницама и дању и ноћу су се смењивала дежурства новинара, спикера и техничара да би се вест о инвазији објавила чим стигне, а и остале редакције, првенствено агенције, имале су на сличан начин организовану службу. У то време, 3 јуна, у лондонском бироу агенције Асошиетед-прес на ноћној служби била је дактилографкиња Џоан Елис. Беспослена, она се вежбала на телепринтеру — пробала везу са централом у Њујорку. Једног тренутка узела је перфорирану пантљику бачену крај телепринтера на којој је неко, такође вежбајући се, откуцао „вест“ о почетку инвазије.

Телепринтер је пренео вест у Њујорк и велика радио мрежа ЦБС у 16 часова 39 минута и 15 секунди прекинула је једну репортажу да би објавила „специјалну вест“ о почетку инвазије на Нормандију.

Само минут и петнаест секунди касније поново је прекинута емисија да би се објавило како вест о почетку инвазије није „проверена“, а сасвим касно увече — да је она нетачна.

Тако је једна дактилографкиња сасвим случајно направила веома успешну пробу пред велики догађај од 6 јуна 1944 године.

„Претстава“ је започела тога дана и, што може да изгледа веома чудно, вест о њој је објавила прва — једна немачка новинска агенција. То је била кратка депеша: „Англоамеричка инвазија је почела“.

Репортери су специјалним телефонима хитно тражили везу са министарством рата у Вашингтону и Лондону да би добили потврду, али узалуд. Војни штабови су ћутали.

Било је само примећено да је у Вашингтону на згради Министарства рата те ноћи било осветљено много више прозора него обично.

Једино што је донекле потврђивало вест о инвазији била је непрестано понављана опомена Радио Лондона становништву Европе које живи у појасу 18 миља од обале да се уклони од путева, мостова и железничких пруга.

Најзад у 3 часа и 32 минута успостављена је радио веза између Лондона и Вашингтона да би један официр, пуковник Ернест Дапи, прочитао саопштење од 21 речи:

„Под командом генерала Ајзенхауера савезничке поморске снаге, помогнуте јаким ваздушним формацијама, почеле су јутрос искрцавање својих армија на северној обали Француске“.

Али, то је био ипак сув извештај штаба. Главне податке требало је да даду репортери који су се налазили на терену заједно са јединицама у десантним чамцима, са падобранцима или у бомбардерима који су се спремили да нападну непријатељска постројења у позадини и пресеку им комуникације.

Први извештај са новог бојишта, примљен у Лондону, написао је познати репортер Рајт Брајен.

„Био сам у првој групи авиона који су полетели са једног носача да би пребацили наше људе у Европу. Кроз задња врата нашег авиона бацило се у бездан ка тлу окупиране Француске, са свом спремом и муницијом, седамнаест падобранаца под командом једног потпуковника“.

Репортер Ван дер Кук чим се вратио са бојишта, написао је:

„Пошто смо бацили последњи товар бомби на непријатељске линије почела је инвазија. Из авиона нисам могао да видим ништа друго до неколико падобранских купола на земљи, као и неколико немачких тенкова који су се кретали крај жица или ивицом плаже. Наш митраљезац са раскршћа успео је да запали два тенка“.

Ричардсон и Милер репортери радиостанице налазили су се на палубама десантних чамаца.

„Управо сам се вратио са прилаза обалама Француске где сам посматрао уводну фазу једне од највећих инвазионих операција у историји, — пише један од њих. Налазио сам се на мосту једног торпедног чамца који је прешао Ламанш у првој групи десантних јединица.

Видео сам како долећу стотине бомбардера из Енглеске, изручују свој убиствени товар на непријатеља и враћају се у базе. Запазили смо и стотине „Дакота“ које су бациле падобранце и опрему трупама на француској обали“.

Једну од најузбудљивијих репортажа снимио је на командном мосту једног ратног брода репортер Никс. Магнетофонска трака забележила је ово:

„... Сада је двадесет до шест. Десантни чамци су искрцани са бродова и сада јуре према хоризонту Француске у дугим неправилним редовима...

... Поред нас пролазе десантни бродови амфибиског типа натоварени тенковима, камионима, булдожерима и трупама. У цик-цак линијама они секу морску површину према обали...

Три бојна брода „Тексас“, „Невада“ и „Арканзас“ налазе се поред обале и својом артиљеријом бомбардују нацистичке батерије. Прве савезничке снаге додирују тле Француске...

Нисмо видели ни један непријатељски авион на небу, али сада је на нашем броду дат знак за ваздушну узбуну. Противавионска артиљерија диже своје цеви према небу. Ви свакако чујете моторе непријатељских авиона...“

На овом месту се речи репортера губе у експлозијама бомби и ломљави коју је забележио магнетофон.

Затим се репортер поново јавио.

„Тренутно је мир... Дозволите ми само да дубоко удахнем ваздух. Изгледа да је напад заустављен. Ништа се не види у ноћи...

... Изгледа да опет долазе (шум мотора пратио је његов глас) Још један долази... Неки пламен пада преко неба... Авион је погођен... Посада кличе од радости. Чујете и сами“.

Из дана инвазије сачуван је један фотографски документ. Прилично бледа фотографија, коју је снимио један од ратних репортера, приказује како се у првим редовима војника који се искрцавају из десантних чамаца налази човек, такође у униформи, са магнетофоном о боку.

То је био један од првих радио репортера и новинара уопште који су ступили на окупирано тле Француске 6 јуна, на дан инвазије, или на Д-дан како га назива историја...

БОЉЕ ИКАД НЕГО НИКАД

Док је једна жена посматрала излог антикварнице у јужнофранцуском месту Лим, изненада је рањена пушчаним метком, због чега је морала бити пренета у болницу. Истрагом је утврђено да су у радњи чистили једну стару пушку па је том приликом дошло до пуцања. Метак је пробио излог и ранио жену. Пушка је редак примерак из једне колекције оружја, а била је напуњена 11 маја 1745 за борбу против Енглеза код Фонтеноја. Метак је мировао у цеви 214 година да би, из чистог мира, најзад био испаљен.

Walt Disney

ТРЕЋИ НА ПЛАНИНИ

Електронски »вауву«

У Холандији је почела да се продаје једна играчка — пас од чоје, у чијој унутрашњости има ништа мање него 5 малих мотора, 70 цеви и 21 транзистор. Пас се сам креће према сваком светлосном извору, али се одмах враћа натраг ако светло постане сувише јако, управо кад му се сувише приближи. У ушима овог електронског „вауву“ уграђени су мали микрофони. Чим се изговори његово име треперење изазове импулс и пас стане да маше репом. Ако га погладите по глави он почне да вам лиже руку.

Да ли знате?

Као више млазњака

Очевици [illegible] да је бука коју производи торнадо страховита. Она се може упоредити са буком стотине авиона на млазни погон, или оном коју би произвело више хиљада железничких вагона

кад би нам одједном прошли изнад главе. Ту буку производи ветар који се креће 645 до 905 км на сат. Просечни торнадо је мање бучан — његова брзина износи свега 25,7 км на сат.

Мост преко Босфора

Преко Босфорског Мореуза, како пише турска штампа, изградиће се мост који ће повезивати Европу и Малу Азију. Дуг 1340 метара он ће стајати 55 метара изнад површине. Изградња ће трајати око три године, а да би се покрили расходи наплаћиваће се мостарина све док се не амортизује.

Неукусна шала

Пре неки дан на њујоршком аеродрому се више од два и по сата задржао један „Боинг 707“ који припада немачкој ваздухопловној компанији „Луфтханза“. Неко је телефоном јавио да се у авиону налази бомба. Пошто се у последње време десило неколико несрећа баш услед експлозија бомби, авион је детаљно прегледан. Полиција је морала да претресе и пртљаг 91 путника, колико их је било у авиону, али експлозив није пронађен и авион је наставио пут за Франкфурт.

40 фабрика

Интересовање за електронске машине све више расте. Оне постају неопходне не само научним установама, већ и индустрији, привреди, администрацији. У Великој Британији се 40 фабрика преоријентише на производњу разноврсних електронских машина које обављају многе послове.

Најмање возило

Најмање возило на свету, које се креће помоћу мотора, конструисао је студент Луј Ричард из Чикага. Његови точкови су мали као на ролшуама. И поред овога возило развија брзину од 20 километара на сат. Кад паркира своја „кола“ Ричард скине точкиће и ставља их у торбу. Сигуран је да му нико неће однети „ауто“.

Едисонов Кратер

Совјетски научници су открили нове кратере на Месецу захваљујући детаљним студијама фотографија које је снимио спутник III на свом облетању Месеца. На основу њиховог предлога совјетска академија наука дала је имена познатих научника и књижевника низу нових кратера. Међу осталима: Херц, Пастер, Едисон, Максвел, Жил Верн, Марија Кири и Ђордано Бруно.

Из 11 века...

У Норвешкој се могу наћи цркве грађене од дрвета још половином 11 века, када је хришћанство почело да се прима. Традиционални стил раних Викинга комбинован је са европском готском архитектуром. Слику ове норвешке цркве донела је једна уметничка публикација УНЕСКО-а.

Непожељне фунте

Нове британске фунте у банкнотама са сликом краљице Елизабете наишле су на веома лош пријем у банкама Велике Британије. Срџба није настала због неких несимпатија према краљици него због друкчијег нумерисања банкнота, што отежава контролу. Досад су се бројеви на фунтама налазили десно горе и лево доле, а сада лево горе и десно доле, тако да је контрола отежана — нарочито за леваке.

Сваки метар 133 марке

Да би се роман „На зеленој обали Шпеа“ снимио за телевизију, потребно је два милиона немачких марака. Режисер Фриц Умгелтер употребио је готово 15 километара филмске траке тако да сваки метар стаје 133 марке. Овај филм ће се на немачкој телевизији приказивати у пет наставака.

Као сензација...

На аукцији уметничких вредности у Амстердаму тражено је 280.000 марака за један сланик. Рађен у „златном столећу“ — 17 веку, сланик је дело познатог уметника Лохана Лутме. Друга два која је израдио уметнички кујунџија Адам фон Вианен из Утрехта продати су за по 125.000 марака.

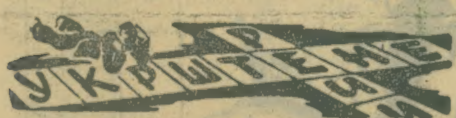
Колико чега...

Око 56% породица у Америци су љубитељи „животиња“ које држе у кући. Међу најомиљеније спадају тропске рибице (120 милиона), затим мачке (27 милиона), онда долазе папагаји (15 милиона), па канаринци (6 милиона), корњаче (3 милиона), златне рибице (12 милиона), а има чак и 10.000 скунксова. Паса је око 2 милиона мање него мачака, али се, изгледа ипак највише новца троши баш на њих.

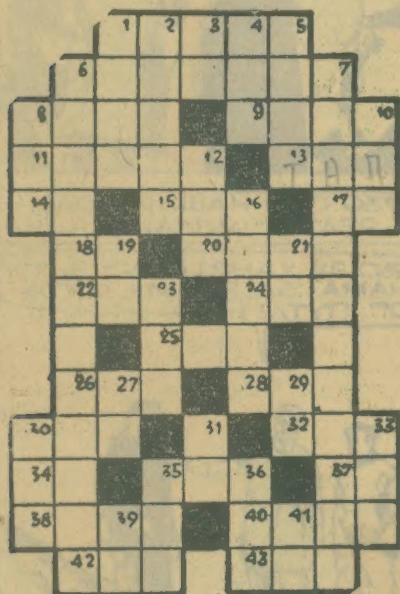
Аутобанке у Италији

До краја године у Риму и Милану биће организоване прве „аутобанке“ по угледу на банкарске шалтере за аутомобилисте у Сједињеним Америчким Државама, Енглеској и Француској. Аутобанка у Риму биће инсталирана у једној великој гаражи и пословаће тако да возачи не излазе из својих кола. Шалтери аутобанке преко телевизора и поштанских цеви кроз које функционише компримовани ваздух брзо ће проверавати стање рачуна сваког свог комитента.

Водоравно: 1) град у Француској; 6) роман Виктора Игоа; 8) домаћа животиња; 9) индијански чамац; 11) једна од САД; 13) део; 14) предлог; 15) страно женско име; 17) разум; 18) негација; 20) место у Срему; 22) река у Аустрији; 24) врста афричке антилопе; 25) показна заменица; 26) једно вариво; 28) врста грожђа; 30) бодља; 32) мушко име; 34) хемиски знак за радијум; 35) проналазач оптичког телеграфа; 37) хемиски знак за иридијум; 38) енглески економист (18 век); 40) личност из Дизнијевих стрипова; 42) целокупна; 43) грчко слово.

Усправно: 1) основа; 2) просторија; 3) хемиски знак за радон; 4) страно мушко име; 5) сирће; 6) име и презиме немачког композитора (19 век); 7) свечано додељивање титуле; 8) птица певачица; 10) град у Немачкој; 12) показна заменица; 16) један хемиски елемент; 19) слово латинице; 21) река у Аустрији; 23) врста јелена; 27) лична заменица; 29) два самогласника; 30) чокот; 31) афирмација; 33) папагај; 35) упитна заменица; 36) прилог за време; 39) страно мушко име; 41) коњ.

Водоравно: 1) Гана; 6) ванила; 7) тенк; 8) Ири; 10) Родос; 12) ил; 13) Инка; 15) мо; 17) Армин; 19) Арг; 21) Арса; 22) тандем; 24) шала 25) лев; 27) окука; 29) та; 30) пита; 32) еш; 34) тапир; 36) нож; 38) мала; 39) караши; 41) Рени.

Усправно: 1) Ганди; 2) Анкона; 3) ни; 4) али; 5) вео; 6) ари; 7) трема; 9) Илона; 11) Скрад; 14) амрел; 16) ортак; 18) Исмет; 20) Галуп; 23) накит; 24) Шопен; 26) ватра; 28) атаман; 31) Апаши; 33) шок; 35) или; 37) жар; 40) ре.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

РАЧУНСКИ ЗАДАТАК

У једном друштву су захтевали да сваки каже своје године.

Први рече:

— Ако обе цифре броја мојих година саберете и збир помножите са пет, производ ће показати колико ћу бити стар кроз четири године

Колико му је година?

(Имао је 46 година (4 + 6) 5 = 50 — 4 = 46).

СА ПЕТ ПРАВИХ ЛИНИЈА

Преко овог цртежа треба превући пет правих линија, које ће издвојити за себе сваку слику: сунце, месец и звезде.

Ово може свако ако се мало помучи!

ЧАРОБНИ КОНАЦ

Кад белим концем привежемо оловку а другим крајем врх штапића па упалимо конац, хоће ли оловка висити и кад конац изгори?

Неће! То кажете ви, а ми кажемо: хоће!

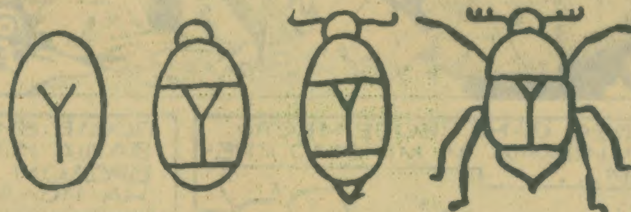
Растопите кухињску со у води, али јак раствор, па у њега потопите бели конац. После извесног времена, кад је конац довољно упио слану воду, извадите конац и осушите га. Готово нимало се не разликује од обичног белог конца. Усољени конац привежите за штапић, а за други крај оловку.

Упалите конац. Он ће изгорети, али његов пепео, који се створио од ланца невидљивих соних кристалића држаће и даље оловку.

ЗА МАЛЕ ЦРТАЧЕ

И ћурку, патку, јагње, нацртаће лако свако без питања: како?

Овако се јаје претвара у бубу.

ЧУДНОВАТА АЗБУКА

А — I	З — ≡	Њ — [	Ф — ⊕
Б — I	И — □	О — ⊥	Х — Ф
В — /	Ј — [illegible]	П — [illegible]	Ц — Щ
Г — L	К — O	Р — *	Ч — Ч
Д — ˥	Л — [illegible]	С — &	Џ — [illegible]
Ђ — II	Љ — [illegible]	Т — X	Ш — ∠
Е — π	М — [illegible]	Ћ —]	
Ж — [illegible]	Н — Θ	У — Δ	

Нашим малим читаоцима дајемо ову азбуку да би забављајући се писали писма својим друговима.

...кад афричка птица тураку покисне, њена велика пера на крилима, која се одликују изванредно блештавом пурпурно-љубичастом бојом, изгубе своју лепоту. Ако тако мокра крила човек додирне прстима видеће да пера пуштају боју као каква лоше обојена тканина.

...памфлет, назив за мањи спис којим се неко напада и исмева, постао је од „Памфилијуса“, имена једне популарне комедије из 12 века.

...прве пагоде јављају се у Кини у првом веку наше ере.

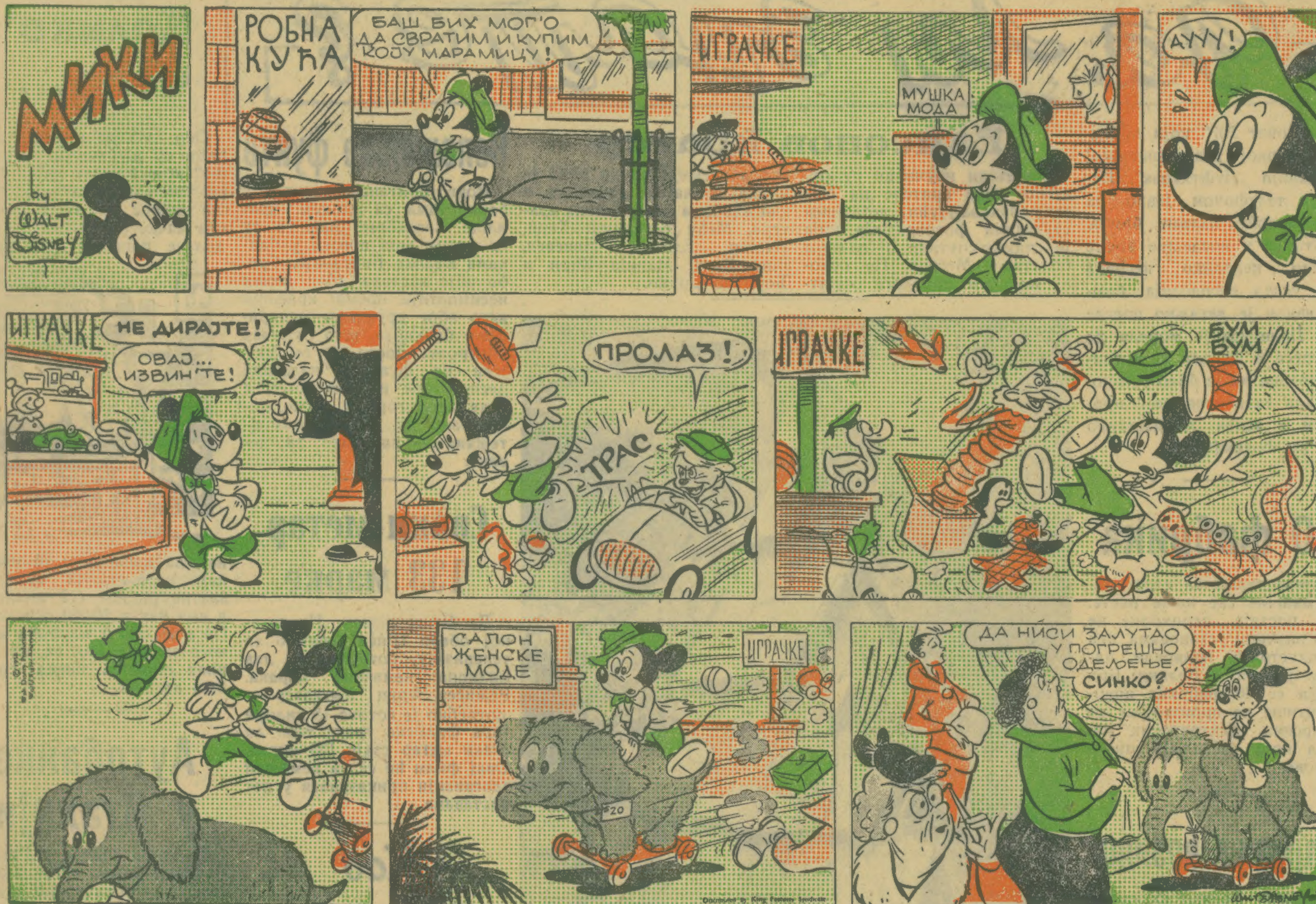
...веверица се већом брзином вере уз дрво но што трчи по равној земљи.

... У Великој Британији врше се пробе с пет различитих робота који ће на станицама и у вагонима подземне железнице продавати 1260 врста возних карата. Роботи ће одговарати и на нека лакша питања која ће путници исписивати на картама.

...последња мерења показала су да дебљина леда на Антарктику износи на неким местима чак и 4.200 метара.

...у давна времена саксонски морепловци веровали су да узбуркано море може да се умири ако се у њега баци семење од рицинусовог дрвета.

...први омнибуси, кола с коњском запрегом за превоз већег броја путника, појавила су се у Паризу 1662 године на иницијативу француског математичара, физичара и филозофа Блеза Паскала „за лица која немају могућности да се користе личним кочијама или носиљкама“.

ЗА БОЉИ САОБРАЋАЈ

Шиља се хвали:

— Данас сам и ја нешто учинио да саобраћај у нашем граду буде бољи, вреднији и

мање опасан.

— ???

— Па да, данас сам продао свој ауто.

ШИЉИН АУТО

Шиља имао аутомобил и сто пута се хвалио како за његову оправку никада није дао ни пет пара. Наравно, сви су сумњали у то, али је један механичар потврдио Шиљине речи:

— Шиља је говорио истину. Ја му већ пет година редовно вршим оправке на аутомобилу, али до данас од Шиље нисам добио ни пет пара! Он заиста не лаже!

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је јастожара?
Шта су тевтати?
Шта је рафт?
Шта су пауке?
Шта је панч?
Шта је урнис?

ОДГОВОР:

ЈАСТОЖАРА је рибњак за живе ракове: јастоге, хлапове, раковице и друге. Јастог, морски рак, може бити дуг до 70 сантиметара, а тежак до шест килограма. Живи крај камени

те обале. Грабљив је. Има за и у Јадранском Мору. Јастог је највише цењен због свог веома укусног меса и зато је у трговини најскупљи рак.

ТЕВТАТИ су били галски богови, на које су Гали гледали као на своје претке.

РАФТ је енглеска реч и означава острво од траве и дрвећа које плива по реци. Има их на америчким рекама, а нарочито на Мисисипи.

ПАУКЕ је ритмички, ударачки инструмент од коже. Удара се палицом по горњем делу обложеном кожом или сунђером.

ПАНЧ је главно лице енглеског марионетског позоришта по коме је оно добило и име.

УРНИС је одвајање великих маса стена или земљишта са планинских страна и њихово стропоштавање или клизење низа стране.

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

по ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика". штампарско-издавачко предузеће. Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство : годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.